

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

**פשיעה חקלאית בישראל –
נתונים ופעולות למיגורה**

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

ט' בסיוון תשע"ו

15 ביוני 2016

כתיבה: ד"ר נורית יכימוביץ-כהן

אישור: ד"ר שירלי אברמי, מנהלת מרכז המחקר והמידע

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

תוכן העניינים

1	תמצית
4	1. מבוא
4	1.1. כוח-אדם, תוצרת חקלאית ושטחי חקלאות בישראל
6	1.2. חקיקה נגד פשיעה חקלאית
8	2. טיפול משטרת ישראל בפשיעה חקלאית
8	2.1. הגדרות משטרת ישראל
9	2.2. הגורמים במשטרת ישראל האחראים לטיפול בפשיעה חקלאית
10	3. מידע ונתונים על הפשיעה החקלאית המדווחת בישראל
11	3.1. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי סוג עבירה
13	3.2. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי סוג יישוב
14	3.3. התפלגות הפשיעה החקלאית על רקע לאומני לפי מגזר
15	3.4. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי מגזר החשודים
16	3.5. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי אזורים
17	4. טיפול משטרת ישראל ופרקליטות המדינה בחקירת פשיעה חקלאית
22	5. פשיעה חקלאית בענפי חקלאות מסוימים
22	5.1. גנבת צאן ובקר
26	5.2. גנבת עופות
26	5.3. גנבה והברחה של דבש וכוורות
27	5.4. גנבות בענף גידולי שדה
28	5.5. גנבה והברחה של ירקות
28	6. סוגים נוספים של פשיעה חקלאית
29	6.1. גנבת טרקטורים
29	6.2. גנבת תשתיות
30	6.3. חבלה, גרימת נזק, הצתה ושרפת שטחי מרעה
31	6.4. גביית דמי חסות מחקלאים
32	7. הערך הכספי של סחורה שנגנבה או ניזוקה
33	8. פשיעה חקלאית בלתי מדווחת
34	9. הקשיים שמשטרת ישראל נתקלת בהם בפעילותה נגד פשיעה חקלאית

35	<u>10. פעולות של גורמים ממשלתיים למאבק בפשיעה החקלאית</u>
35	10.1. פעילות משרד החקלאות ופיתוח הכפר במסגרת המאבק בפשיעה חקלאית
36	יחידת הפיצו"ח
36	10.2. גורמים רשמיים נוספים הקשורים למאבק בפשיעה חקלאית
36	10.2.1. היחידה הארצית לפיקוח בשטחים הפתוחים ("הסיירת הירוקה")
37	10.2.2. רשות המעברים היבשתיים
38	10.2.3. היחידה להתיישבות של משרד הביטחון
39	10.2.4. יחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים
40	10.2.5. רשות מקרקעי ישראל
40	<u>11. גופים אזרחיים הפועלים למיגור הפשיעה החקלאית</u>
40	11.1. מרכז המועצות האזוריות
41	11.2. התארגנויות מקומיות
42	11.3. ארגון "השומר החדש"
44	<u>12. דוח מבקר המדינה : סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי</u>
46	<u>נספח : עילות לגניזה ולסגירה על-פי פקודת המטה הארצי : הטיפול בתלונה ובתיק חקירה</u>

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת חיים ילין ועניינו פשיעה חקלאית בישראל. בפשיעה חקלאית נכללות גנבת בעלי-חיים ותוצרת חקלאית, גנבת ציוד חקלאי, הצתה וסוגים נוספים של חבלה בתוצרת חקלאית וברכוש חקלאי, גביית דמי חסות מחקלאים והברחת תוצרת חקלאית גנובה אל מחוץ לשטחי מדינת ישראל או לתוכם. במסמך נציג את היקף הפשיעה החקלאית בישראל ואת מאפייניה ונפרט את הגורמים הרשמיים והאזרחיים הפועלים למיגור הפשיעה החקלאית ואת הפעולות שהם נוקטים לשם כך. בסיום המסמך נתייחס לדוח מבקר המדינה משנת 2012: סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי. נזכיר חלק מהערות המבקר ונוסיף להן התייחסויות עדכניות.

תמצית

להלן עיקרי הממצאים המוצגים במסמך:

- **בפשיעה חקלאית נכללות עבירות כמו גנבה או השחתה של תוצרת חקלאית, של ציוד חקלאי ושל אמצעי ייצור, הברחת בעלי-חיים לשטחי ישראל או לשטחי הרשות הפלסטינית, הצתת שטחים חקלאיים, הסגת גבול וגביית דמי חסות במרחב הכפרי.**
- בין הגורמים המעורבים במאבק בפשיעה החקלאית: משטרת ישראל (אחריות משימתית מוטלת על יחידת משמר הגבול (מג"ב), אך גם תחנות משטרה מקומיות מטפלות בתלונות על עבירות אלו), פרקליטות המדינה ומערכת בתי-המשפט, גורמים ממשלתיים כמו משרד החקלאות ופיתוח הכפר ומשרד הביטחון, וגופים אזרחיים שיפורטו במסמך.
- במהלך השנים התווספו לחוק העונשין **תיקוני חקיקה** שנועדו להוסיף התייחסות ייחודית לפשיעה חקלאית, להחמיר את הענישה בתחום זה ולהגביר את ההרתעה. במסמך נסקור את תיקוני החקיקה הללו.
- במסמך מפורטים **כוח-האדם והמשאבים הפיזיים** שמשמר הגבול מקצה למאבק בפשיעה חקלאית.
- **בשנים 2011–2015 נפתחו במשטרת ישראל כ-5,239 תיקים בגין פשיעה חקלאית.** בשנים אלו נרשמה ירידה הדרגתית במספר התיקים, מ-1,229 בשנת 2011 ל-811 בשנת 2015. מתיקים אלו: 1,685 הם תיקי גנבת ציוד חקלאי, 1,230 הם תיקים בגין היזקים, 975 הם תיקי גנבת בעלי-חיים, 522 תיקי גנבת תוצרת חקלאית ו-1,049 תיקי גנבה חקלאית אחרת. **יודגש כי נתונים אלו הם על תיקים שנפתחו בגין עבירות שדווחו למשטרת ישראל, ואינם משקפים פשיעה בלתי מדווחת.**
- **בשנים 2011–2015 נפתחו כ-5,015 תיקים בגין פשיעה חקלאית ביישובים כפריים יהודיים (כ-96.4% מכלל התיקים שנפתחו בשנים אלו).** שאר התיקים נפתחו ביישובים כפריים ערביים (95 תיקים), ביישובים עירוניים יהודיים (69 תיקים) וביישובים עירוניים ערביים (21 תיקים).
- משטרת ישראל קבעה כי **בשנים 2011–2015 בוצעו העבירות ב-116 תיקי פשיעה חקלאית על רקע לאומני. בתיקים אלו היו 93 חשודים יהודים ו-23 חשודים ערבים.**
- בשנים 2011–2015 נחקרו במשטרת ישראל 2,037 אנשים שנחשדו בפשיעה חקלאית.
- **בין החשודים בכלל תיקי הפשיעה החקלאית בשנים 2011–2015, ובהם בעיקר בעבירות על רקע פלילי, היו 399 חשודים יהודים, ב-737 תיקי חקירה, 1,269 חשודים ערבים ישראלים, ב-1,309 תיקי חקירה, ו-355 חשודים פלסטינים, ב-350 תיקי חקירה.**
- על-פי נתוני המשטרה, מ-5,238 תיקי הפשיעה החקלאית שנפתחו בשנים 2011–2015, מספר התיקים הגדול ביותר נפתח על-ידי משמר הגבול (3,056 תיקים, שהם כ-58% מכלל התיקים על עבירות פשיעה חקלאית שנעשו בכל אזורי הארץ). מספר גדול יחסית של תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית היו במחוז יהודה ושומרון (600 תיקים), במחוז הצפון (556 תיקים), במחוז הדרום (390 תיקים) ובמחוז המרכז

381 תיקים). כ-39.9% מתיקי מג"ב נפתחו במחוז הדרום (1,214 תיקים) וכ-38.9% נפתחו במחוז הצפון (1,183 תיקים). בשאר מחוזות מג"ב נפתחו מעט תיקים.

- על-פי נתוני משטרת ישראל, בשנים 2011–2015 נפתחו 5,239 תיקי חקירה ונגנזו 4,703 תיקים בתחום הפשיעה החקלאית. שיעור התיקים שנגנזו מכלל התיקים שנפתחו הוא כ-89.7%. הסיבות שניתנו לגניזת תיקים: עברייני לא נודע – 3,613 תיקים; חוסר ראיות – 613 תיקים; חוסר עניין לציבור – 477 תיקים; העברת התיק לרשות אחרת – 31 תיקים.

- על-פי נתוני המשטרה, בשנים 2011–2015 נדונו בבתי-המשפט 95 תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית.
- 564 מהתיקים שנפתחו בשנים 2011–2015 בתחום הפשיעה החקלאית נמצאים עדיין בטיפול (בחקירה בפרקליטות המדינה או בחטיבת התביעות של משטרת ישראל, או שהוגש כתב אישום ועדיין לא נדון בבית-משפט).

- על-פי נתוני המשטרה, בשנים 2011–2015 הוגשו 247 כתבי אישום בגין פשיעה חקלאית. נתונים על מספר כתבי האישום שהוגשו התקבלו גם מפרקליטות המדינה, אולם מהפרקליטות נמסר כי אין באפשרותה לקבוע בוודאות שהנתונים קשורים לפשיעה חקלאית, שכן סעיפי החוק הרלוונטיים אינם ייחודיים לתחום זה.

- על-פי נתוני המשטרה, שיעור תיקי הפשיעה החקלאית שהוגש כתב אישום בהם נמוך – 4%-5% מכלל התיקים. במג"ב השיעור מעט גדול יותר – כ-5.7%; במחוז יהודה ושומרון הוגשו כתבי אישום בכ-3.8% מהתיקים; במחוז הדרום השיעור היה כ-2.4%, במחוז ירושלים – כ-2.4%, במחוז הצפון – כ-1.4%, במחוז החוף – כ-1%, ובמחוז המרכז – כ-0.3%.

- סוג הפשיעה החקלאית הנפוץ ביותר הוא גנבת צאן ובקר. בשנים 2011–2015 נרשמו 1,322 אירועים כאלה, ונגנבו בהם 18,086 ראשי צאן ובקר. כ-5,142 מהם (כ-11.8%) נתפסו בעקבות פעולות מג"ב. בשנים אלו נרשמו במשטרת ישראל גם 63 אירועי גנבת עופות, 12 אירועי גנבת כוורות, 261 אירועי גנבת תשתיות ו-237 אירועי גנבת טרקטורים – 62 טרקטורים הוחזרו לבעליהם בעקבות פעולות מג"ב.

- על-פי נתוני משטרת ישראל, בשנים 2011–2015 נפתחו 35 תיקי חקירה בגין הצתות, אולם ככל הנראה מספר ההצתות גדול בהרבה. עדות לכך עולה מנתוני ארגון "השומר החדש", שלפיהם רק בשנת 2015 היו 33 אירועי הצתה לפחות (הנתונים נאספו באזור הצפון ובאזור הדרום בלבד).

- לצורך הכנת המסמך שוחחנו עם נציגים של כמה ארגוני חקלאים. בשיחות הוזכר באופן עקבי השיעור הגבוה של פשיעה בלתי מדווחת בכל סוגי הפשיעה החקלאית. מידע זה נתמך בנתונים מדגמיים שאסף ארגון "השומר החדש", ולפיהם כ-75%–85% מהעבירות אינם מדווחים למשטרת ישראל. לדברי נציגי הארגונים, הסיבות העיקריות לכך הן אוזלת היד של המשטרה ושל מערכת המשפט בתפיסת האשמים ובהבאתם לדין, והעובדה שהתוצרת החקלאית אינה מבוטחת ולכן אין לחקלאים צורך בדיווח למשטרה. משום כך יש להתייחס לנתוני המשטרה שבמסמך כאל הערכות מינימום.

- נושא הביטוח מפני גנבות עלה בשיחות עם נציגי ארגוני החקלאים, ולדבריהם, ככלל, חברות הביטוח אינן מבטחות חקלאים מפני נזקי הפשיעה החקלאית. בין הסיבות לכך: השכיחות הגבוהה של הפשיעה והקושי לאבטח תוצרת חקלאית שנגנבת או ניזוקה.

- נושא נוסף שעלה בשיחות עם גורמים רבים בתחום החקלאות הוא גביית דמי חסות מחקלאים על-ידי גורמים עברייניים, לעתים במסווה של תשלום לחברות שמירה. בשנים 2011–2015 לא הוגשה במשטרת ישראל אף תלונה אחת בגין עבירה זו.

- אין בידי המשטרה נתונים על הנזק הכלכלי שנגרם לחקלאים בשל גנבה או נזק לתוצרת חקלאית. גם בידי משרד האוצר אין נתונים בנושא זה. מכיוון שכאמור, ההיקף המלא של הגנבות וההיזקים עקב פשיעה חקלאית אינו ידוע, לא עלה בידינו לחשב את הנזק הכלכלי בגינה.
- משטרת ישראל מצביעה על קשיים בפעולה נגד פשיעה חקלאית. במסמך נסקור את הקשיים הללו.
- במסמך נסקרים גופים שעשויים לסייע במאבק בפשיעה חקלאית: משרד החקלאות ופיתוח הכפר (ובו יחידת הפיקוח על הצומח והחי – פיצו"ח), היחידה הארצית לפיקוח בשטחים פתוחים של רשות הטבע והגנים ("הסיירת הירוקה"), רשות מקרקעי ישראל ומשרד הביטחון ויחידות הכפופות לו: רשות המעברים היבשתיים, היחידה להתיישבות ויחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים.¹ נוסף על כך נסקרים במסמך גורמים אזוריים הקשורים למאבק בפשיעה החקלאית: מרכז המועצות האזוריות, התארגנויות מקומיות וארגון "השומר החדש".

¹ הועברה לידינו גם תשובת מפקדת זרוע היבשה של צה"ל, אך מידע זה אינו נכלל במסמך היות שהוא אינו מתייחס לפשיעה חקלאית נגד חקלאים, אלא לפלישות לשטחי אש של צה"ל. רס"ן לימור עקב, רמ"ד תרגילים ושטחי אש, זרוע היבשה של צה"ל, מכתב, 29 במאי 2016, הועבר על-ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, דוא"ל, 14 ביוני 2016.

1. מבוא

לחקלאות יש חשיבות רבה בישראל, בין היתר בתרומתה לעצמאות באספקת תוצרת חקלאית, לתעסוקה בפריפריה, לשימור האופי התרבותי של היישובים הכפריים ולהחזקת קרקעות מדינה ושמירה עליהן.

לפשיעה החקלאית השלכות שליליות רבות, ובהן פגיעה כלכלית בחקלאים, הכנסת תוצרת חקלאית ברמה תברואתית ירודה לשוקי ישראל, התעללות בבעלי-חיים ופגיעה בתחושת הביטחון האישי במרחב הכפרי. בעקיפין, פשיעה חקלאית עלולה להוביל לעבירות נוספות, כמו אלימות מסוגים שונים. תולדה אפשרית נוספת של פשיעה חקלאית היא נטישת קרקעות המדינה על-ידי חקלאים, והשתלטות של גורמים בעלי אופי עברייני עליהן.

חלק מעבירות הפשיעה החקלאית שבהן מסמך זה עוסק מתגמלות כלכלית את העבריינים: גנבת בעלי-חיים, גנבת מזון לבעלי-חיים, גנבת תוצרת מטעים ושדה, גנבת ציוד חקלאי (כלי רכב חקלאיים, ברזל, כוורות ועוד), גביית דמי חסות, וכן הברחת בעלי-חיים ותוצרת חקלאית אחרת. עם זאת, **יש עבירות שנעשות במגזר הכפרי נגד חקלאים ורכושם אשר אינן מתגמלות כלכלית את העבריינים**, ובהן: הרג בעלי-חיים, השחתת רכוש, הצתת שטחים חקלאיים והרעלת מקורות מים. סיבה אפשרית לסוג זה של פשיעה היא רקע לאומני¹.

במבוא למסמך זה מוצגים נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על כוח-האדם בחקלאות, על התוצרת החקלאית ועל שטחי החקלאות בישראל. לאחר מכן נסקרים תיקוני חקיקה שנועדו לקדם את המאבק בפשיעה חקלאית.

בהמשך המסמך מוצגים נתונים מהשנים האחרונות על הפשיעה החקלאית לסוגיה, ומידע על טיפול המשטרה ופרקליטות המדינה בתיקי חקירה בנושא ועל הענישה בעבירות אלו. מקורות הנתונים והמידע שבמסמך: משטרת ישראל, פרקליטות המדינה, גופים הכפופים למשרד הביטחון (רשות המעברים היבשתיים, היחידה להתיישבות ויחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים), משרד החקלאות ופיתוח הכפר ויחידת הפיצו"ח הכפופה לו, היחידה הארצית לפיקוח בשטחים הפתוחים ("הסיירת הירוקה"), קרן קיימת לישראל, מינהל מקרקעי ישראל וגופים אזוריים הפועלים למיגור הפשיעה החקלאית, דוגמת מרכז המועצות האזוריות, ארגון "השומר החדש" והתארגנויות מקומיות.

במסמך נדונים גם השיעור הגבוה של פשיעה בלתי מדווחת והסוגיה של ביטוח תוצרת חקלאית מפני גנבות. בפרק 8 ובפרק 12 מוזכרות סוגיות שעלו בדוח מבקר המדינה לשנת 2012: סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי, ולצדן התייחסויות עדכניות.²

נציין כי אין במסמך הערכה של הנזק הכלכלי שגורמת הפשיעה החקלאית, מכיוון שמשרד האוצר אינו אוסף מידע מחברות הביטוח לפי קטגוריה זו.³

1.1. כוח-אדם, תוצרת חקלאית ושטחי חקלאות בישראל

להלן נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2014 על יישובים כפריים בישראל, על כוח-האדם בחקלאות וכן על כמות התוצרת החקלאית ששווקה, על היקף השטחים המשמשים לחקלאות בארץ ועל התפוקה החקלאית בישראל בשנים האחרונות.

² משרד מבקר המדינה, **סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי**, דוח ביקורת שנתי מס' 62, 2012.

³ אוהד מעודי, מנהל ביטוחי רכוש, אגף שוק ההון, משרד האוצר, שיחת טלפון, 27 בינואר 2016.

בשנת 2014 היו בישראל 965 יישובים כפריים – 929 מהם יהודיים (443 מושבים ומושבים שיתופיים, 268 קיבוצים והשאר יישובים כפריים אחרים) ו-36 לא יהודיים.⁴

בשנת 2014, מ-3 מיליון ו-555,800 מועסקים בישראל הועסקו בחקלאות כ-39,900 עובדים (כ-1.1% מכלל המועסקים),⁵ כ-26,200 מהם ביישובים כפריים (מושבים, קיבוצים ואחרים). נתונים אלו הם על מועסקים תושבי ישראל בלבד. נוסף עליהם עבדו בחקלאות בישראל כ-8,100 עובדים פלסטינים וכ-24,500 עובדים זרים שהעסקתם דווחה למוסד לביטוח לאומי,⁶ וכן מספר לא ידוע של עובדים זרים שהעסקתם לא דווחה למוסד לביטוח לאומי.⁷ בסך הכול **היו בישראל בשנת 2014 לפחות 72,500 עובדים בתחום החקלאות.**⁸

בשנת 2014 היו בישראל כ-3 מיליון ו-98,000 דונמים של שטח חקלאי,⁹ שהם כ-14.1% משטח המדינה,¹⁰ מהם 197,700 דונם פרדסי פרי הדר, 781,200 דונם של מטעים אחרים, 784,100 דונם של גידולי ירקות, תפוחי-אדמה ומקשה, וכמיליון ו-321,000 דונם של גידולי שדה.¹¹ עוד כ-21,000 דונם הוקדשו לחקלאות ימית במים מתוקים,¹² וכ-41,800 דונם (שהם כ-1.4% מכלל שטחי החקלאות בישראל) שימשו לחקלאות אורגנית.¹³

נוסף על מטעים וגידולי שדה יש בישראל ענפי חקלאות הקשורים לגידול בעלי-חיים. בשנת 2014 שווקו בישראל כ-1.425 מיליארד ו-472,000 ליטר חלב בקר, כ-27 מיליון ו-174,000 ליטר חלב צאן, כ-1.689 מיליארד ו-987,000 ביצים, כ-458 מיליון ו-826,000 טונות של פטמים וכ-63,820 טונות של תרנגולי הודו.¹⁴ בשנת 2014 שווקו בישראל 61,655 טונות בקר לבשר, ובשנת 2015 – 68,252 טונות.¹⁵ בשנת 2014 שווקה בישראל תוצרת חקלאית מן הצומח כדלקמן: מיליון ו-474,716 טונות ירקות (מלפפונים, עגבניות, גזר ופלפל), 578,563 טונות תפוחי-אדמה, 117,346 טונות גידולי מקשה, ו-254,300 טונות גידולי שדה.¹⁶

להלן נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על התפוקה החקלאית בישראל בשנים האחרונות:¹⁷ בשנת 2015 היה ערך התפוקה החקלאית¹⁸ בישראל כ-29.5 מיליארד ש"ח, כ-2.1% פחות מאשר בשנת 2014, לעומת עלייה של 2.1% בשנים 2013-2014. ייתכן שהסיבה לכך היא ששנת תשע"ה הייתה שנת שמיטה.

⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי 2015, לוח 2.21, יישובים ואוכלוסייה, לפי צורת יישוב וקבוצת אוכלוסייה (על-פי הגדרת הלשכה, יישוב כפרי הוא יישוב שמספר תושביו קטן מ-2,000); לוחות ומבואות - נתונים שנתיים 2015, הערות הסבר.

⁵ שם, לוח 12.13, מועסקים לפי ענף כלכלי (סיווג 2011), צורת יישוב מגורים וצורת יישוב עבודה.

⁶ שלומית כהן, ראש ענף הפצת מידע, אגף דוברות, תקשורת והסברה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, דוא"ל, 25 בפברואר 2016.

⁷ שם.

⁸ נתוני שנת 2015 עדיין אינם זמינים בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; שלומית כהן, ראש ענף הפצת מידע, אגף דוברות, תקשורת והסברה, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיחת טלפון, 25 בפברואר 2016.

⁹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי 2015, לוח 19.1, שטח חקלאי, נתונים נבחרים.

¹⁰ שטחה של מדינת ישראל הוא כ-22 מיליון ו-72,000 דונם. שם, לוח 1.1, שטח מחוזות, נפות, אזורים טבעיים וימות.

¹¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי 2015, לוח 19.4, שטח גידולים חקלאיים, לפי מועצה אזורית.

¹² שם, לוח 19.1, שטח חקלאי (1), נתונים נבחרים (סיווג 2011).

¹³ בחקלאות אורגנית כלולים ירקות וגידולי שדה, פרי הדר ומטעים אחרים. שם, לוח 19.8, חקלאות אורגנית.

¹⁴ שם, לוח 19.6, שיווק בעלי-חיים ותוצרתם, לפי מועצה אזורית.

¹⁵ שם, חקלאות, בעלי-חיים, לוח יב/2, שיווק בעלי-חיים נבחרים ותוצרתם.

¹⁶ שם, שיווק גידולים חקלאיים נבחרים - כמויות וערכים. לוח 1.

¹⁷ שם, החקלאות בישראל בשנת 2015, הודעה לתקשורת, 18 במאי 2016.

¹⁸ ערך תפוקה חקלאית – ערך הייצור החקלאי בתוספת השקעה במטעים צעירים ובייעור. שם.

שנת השמיטה עשויה להיות הסיבה גם לירידה בערך התפוקה הצמחית בשנת 2015 לעומת שנת 2014 (6%) ובערך התשומה החקלאית¹⁹ (5.1%). עם זאת, תפוקת בעלי-החיים לא ירדה בגלל שנת השמיטה, ואף עלתה ב-3.9% לעומת השנה שקדמה לה.²¹

בשנת 2015 היה ערך תוצר הייצוא החקלאי 4.6 מיליארד ש"ח – ירידה של כ-9.9% בהשוואה לשנת 2014, בהמשך לירידה של 2.2% בשנת 2013.²²

1.2. חקיקה נגד פשיעה חקלאית

נושא הפשיעה החקלאית נמצא על סדר-היום הציבורי זה שנים רבות, עוד מלפני קום המדינה. כדי להתמודד עמה נערכו במהלך השנים תיקוני חקיקה בחוק העונשין.²³ להלן סקירה של תיקונים אלו בסדר כרונולוגי.

• בשנת 2007 התקבל תיקון מס' 97 לחוק העונשין, **גנבת ציוד חקלאי ותוצרת חקלאית**, התשס"ח-2007.²⁴ בתיקון זה נוספו לחוק סוגי גנבות חקלאיות: מלבד גנבת בקר ומקנה גם גנבת ציוד חקלאי וגנבת תוצרת חקלאית. בדברי ההסבר להצעת התיקון נאמר כי גנבת ציוד חקלאי או תוצרת חקלאית היא נסיבה מחמירה לעבירה הכללית של גנבה.²⁵

• בחוק העונשין, בפרק ה'1 (סייגים לאחריות פלילית) סימן ב' (סייגים לפלילויות המעשה), בסעיף 134, שעניינו **הגנת בית-מגורים, בית-עסק ומשק חקלאי מגודר**, נאמר כי לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שהיה דרוש באופן מיידי כדי להדוף מי שמתפרץ או נכנס לבית-המגורים, בית-העסק או המשק החקלאי המגודר, שלו או של זולתו, בכוונה לבצע עבירה, או מי שמנסה להתפרץ או להיכנס כאמור. עוד נאמר בסעיף זה כי הוראתו לא תחול אם המעשה לא היה סביר בעליל, בנסיבות העניין, לשם הדיפת המתפרץ או הנכנס, או אם האדם הביא בהתנהגותו הפסולה להתפרצות או לכניסה תוך שהוא צופה מראש את האפשרות של התפתחות הדברים. על-פי החוק, לעניין סעיף זה, **משק חקלאי כולל גם שטח מרעה ושטח המשמש לאחסון ציוד וכלי רכב במשק חקלאי**. סעיף זה הוסף על חוק העונשין בתיקון מס' 98 לחוק בשנת 2008,²⁶ והוא מכונה גם "חוק דרומי", על שם הפרשה שבה הועמד לדין החקלאי שי דרומי שירה בפורצים לחווה שלו.

¹⁹ ערך התשומה החקלאית – סך החומרים והשירותים שנקנו על-ידי ענף החקלאות מענפים אחרים בישראל ומייבוא תוצרת הביניים והפחת במחירי חידוש. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [החקלאות בישראל בשנת 2015, הודעה לתקשורת](#), 18 במאי 2016.

²⁰ שם.

²¹ עלייה של כ-29.1% בכמות ההודים ועלייה של 8.7% בכמות הבקר לשחיטה, ולעומת זאת כמות חלב הבקר ירדה ב-5.8% וכמות חלב הכבשים ירדה ב-13.8%. כמות ביצי המאכל נותרה ללא שינוי, אך מחיר הביצים ירד ב-3.9%. שם.

²² שם.

²³ בחוק העונשין מנויה סדרה ארוכה של עבירות פלילויות והעונשים עליהן. [חוק העונשין תשל"ז – 1977](#).

²⁴ [הצעת חוק העונשין \(תיקון מס' 97\) \(גנבת ציוד חקלאי ותוצרת חקלאית\)](#), התשס"ח-2007, 11 בדצמבר 2007. יוזמי החוק: חברי הכנסת שי חרמש, אורית נוקד, זאב אלקין, יורם מרציאנו, יואל חסון, רונית תירוש, מיכאל נודלמן, ליה שמטוב, חיים אמסלם, אברהם מיכאלי ועתניאל שנלר.

²⁵ שם.

²⁶ תיקון מס' 98 לחוק העונשין, [הגנת בית-מגורים, בית-עסק ומשק חקלאי מגודר](#), 3 ביולי 2008. החוק התקבל בעקבות הצעת חוק של חברי הכנסת מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, [הצעת חוק העונשין \(תיקון מס' 99\) \(הגנה עצמית\)](#), התשס"ח-2008, שהונחה על שולחן הכנסת ב-20 בפברואר 2008. מציעי החוק: חברי הכנסת ישראל חסון, סופה לנדבר, אלכס מילר, סטס מיסז'ניקוב, ישראל כץ, אורי אריאל, יעקב מרגי, יורם מרציאנו, גדעון סער, משה שרוני, צבי הנדל ואליהו גבאי.

• בשנת 2009 התקבל תיקון 101 לחוק העונשין,²⁷ הקובע ענישה על גנבה בנסיבות מיוחדות. בין היתר נקבעה בתיקון זה תוספת לסעיף 384 לחוק – סעיף 384א(א)(2), הקובע עונש ארבע שנות מאסר על גנבת "דבר המשמש כלי עבודה או אמצעי להפקת פרנסתו של אדם, ובכלל זה כלים חקלאיים, תוצרת חקלאית, בקר או מקנה, ובלבד שערכו של הדבר הנגנב עולה על 1,000 שקלים חדשים".²⁸

• בשנת 2014 התקבל תיקון מס' 117 לסעיף 494 לחוק העונשין,²⁹ ובו הוחמרה הענישה, משלושה חודשי מאסר לשישה, על כניסה לשטח חקלאי (גן, קרקע זרועה או מוכנה לזריעה או שיש בה קמה או עשב שנזרע למרעה), על שהייה בשטח כאמור, על הכנסת בעל-חיים לשטח מעובד כמצוין לעיל ועל מתן אפשרות כניסה לבעל-חיים לקרקע חקלאית או שהייה על קרקע כאמור. במסגרת תיקון חקיקה זה הוחמרה גם הענישה על בעל בהמה שאפשר לה להיכנס ולרעות בשטח חקלאי שיש עליו גידולים (או בשטח המוכן לגידולים).³⁰ בדברי ההסבר לחוק נאמר כי "בשל הקלות הרבה שבפלישה לשטח חקלאי, הרווח שבצדה והסיכוי הנמוך להיתפס ולעמוד לדין בשל כך, הפלישה עשויה להיתפס כסיכון משתלם". המשמעות של החמרת הענישה על פלישה לשטח חקלאי היא הפיכת עבירה זו מחטא לעוון.³¹ לכך יש השפעה על מידת החומרה שהמשטרה אמורה לייחס לעבירה, בקביעה אם יש עניין לציבור בהמשך החקירה ובאיזה דרג משטרתית תיק החקירה ייסגר או ייגנו (פירוט העילות לסגירה ולגניזה של תיקים ראו בנספח 1). בנושא זה אמר חבר הכנסת דוד רותם בישיבת מליאת הכנסת שבה התקבלה הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית כי אין אכיפה מספקת בתחום הפלישה לשטחים חקלאיים פרטיים, שכן משטרת ישראל ככלל אינה מטפלת בעבירות מסוג חטא. לפיכך, כדי לסייע במיגור התופעה, להגן על ענף החקלאות ולבטא את החומרה שהמחוקק רואה בעבירה זו, הוצע להחמיר את העונש הקבוע בצדה ולשנות את דרגתה שבסעיף קטן (א) כאמור, מחטא לעוון.³²

נציין כי על-פי חוק סדר הדין הפלילי, כל אזרח רשאי להגיש קובלנה פרטית לבית-משפט על חלק מסעיפי חוק העונשין, ובהם סעיף 494,³³ אולם בהצעת חוק ממשלתית לתיקון חוק סדר הדין הפלילי, המונחת כיום על שולחן הכנסת, מוצע לבטל את האפשרות הזאת.³⁴

לסיכום, תיקוני החקיקה שהוזכרו לעיל נועדו להוסיף התייחסות ייחודית של חוק העונשין לפשיעה חקלאית, להחמיר את הענישה עליה ולהגביר את ההרתעה.

²⁷ [חוק העונשין \(תיקון מס' 101\)](#), התש"ע-2009.

²⁸ שם.

²⁹ [חוק העונשין \(תיקון מס' 117\)](#), התשע"ד-2014.

³⁰ שם.

³¹ [הצעת חוק העונשין \(תיקון מס' 117\) \(החמרת הענישה בשל כניסה לשטח חקלאי\)](#), התשע"ד-2013. יוזמי החוק: חברי הכנסת איילת שקד, שולי מועלם-רפאלי, יוני שטבון, יריב לוין, ראובן ריבלין ואלעזר שטרן. הצטרף: חבר הכנסת דוד רותם. על-פי חוק העונשין, חטא הוא עבירה שנקבע לה עונש מאסר לתקופה שאינה עולה על שלושה חודשים, ואם העונש הוא קנס בלבד – קנס שאינו עולה על שיעור הקנס שאפשר להטיל בשל עבירה שעונשה הוא קנס שלא נקבע לו סכום. עוון הוא עבירה שנקבע לה עונש מאסר לתקופה שעולה על שלושה חודשים ואינה עולה על שלוש שנים, ואם העונש הוא קנס בלבד – קנס העולה על שיעור הקנס שאפשר להטיל בשל עבירה שעונשה הוא קנס שלא נקבע לו סכום. [חוק העונשין](#), סימן ה', העבירות לפי חומרתן, סיווג עבירות, סעיף 24.

³² פרוטוקול מליאת הכנסת, ישיבה 128 של הכנסת ה-19, 18 במרס 2014.

³³ [חוק סדר הדין הפלילי \[נוסח משולב\]](#), תשמ"ב-1982, סעיף 68 והתוספת השנייה עליו. תודתנו נתונה לעו"ד אפרת חקאק מההלכה המשפטית של הכנסת, על עזרתה באיתורם.

³⁴ בדברי ההסבר להצעת חוק זו מוזכרת המלצת הוועדה המייעצת לעניין סדר הדין הפלילי, בראשות השופט (בדימוס) אליהו מצא, משנת 1997; הוועדה המליצה לבטל את מוסד הקובלנה הפלילית. הצעות חוק הממשלה, [הצעת חוק סדר הדין הפלילי \(תיקון מס' 74\) \(ביטול קובלנה\)](#), התשע"ה-2016, 10 בפברואר 2016. הצעה מס' 1017.

• נציין הצעת חוק שהונחה על שולחן הכנסת פעמיים (בכנסת השבע-עשרה על-ידי חבר הכנסת אפי איתם ובכנסת השמונה-עשרה על-ידי חבר הכנסת יואל יולי אדלשטיין) ולא הגיעה לשלבים מתקדמים בחקיקה. על-פי ההצעה יש לתקן את חוק העונשין כדלקמן: בסעיף 189 (כניסה בכוח) ובסעיף 190 (אחיזת מקרקעין בכוח) **תוחמר הענישה משלוש שנות מאסר לחמש שנות מאסר, אם השטח שבו בוצעה העבירה הוא מקרקעין המוחזק למרעה**. כמו כן הוצע תיקון לסעיף 494 לחוק העונשין, הזהה לתיקון 117 שהתקבל ושהוצג לעיל. בדברי ההסבר להצעת החוק הוסבר כי בשל מצב הפשיעה החקלאית באזור הגליל והגולן ראוי לקבוע ענישה מחמירה, שכן מדובר במאבק על אדמות המדינה ובניסיון לפגוע בריבונות היהודית עליהן.³⁵

2. טיפול משטרת ישראל בפשיעה חקלאית

עיקר האחריות למאבק בפשיעה חקלאית מוטל על משטרת ישראל. להלן יוצגו הגדרות משטרת ישראל בתחום הפשיעה החקלאית ויפורטו הגורמים המשטרתיים המטפלים בנושא.

2.1. הגדרות משטרת ישראל³⁶

על-פי הגדרות משטרת ישראל, בפשיעה חקלאית משולבים ארבעה מרכיבים:

- המגזר הכפרי – מושבים, קיבוצים, כפרים, יישובים כפריים ועוד (צורות יישוב 31–46 על-פי סיווג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; במניין הפשיעה החקלאית נכללים היישובים, לפי סוג היישוב, שבהם נעשתה העבירה, בין שהתיק הפלילי נפתח ונחקר בתחנת המשטרה הטריטוריאלית (מרחב, מחוז) ובין שביחידת החקירה של מג"ב.
- העבירה – גנבה חקלאית, התפרצות לעסק, גנבה רגילה והתפרצות לדירה. יצוין כי בתיקי החקירה שבמערכת המחשוב המשטרתית יש אפשרות להגדיר כמה עבירות שנעשו באירוע אחד. בבדיקת התיקים הפליליים נעשית סריקה של כל העבירות בתיק, ולא רק של העבירה הראשונה, החמורה ביותר בתיק.³⁷
- סוג הרכוש – בעלי-חיים (מלבד כלבים, חתולים ובעלי-חיים ביתיים אחרים), ציוד חקלאי ותוצרת חקלאית (כולל כוורות דבורים).
- סוג המקום – בהגדרת פשיעה חקלאית משולבים גם מקומות שהם חקלאיים מובהקים: יער, מטע, משתלה, שדה, מקום מגורי בעלי-החיים וכן מושב וקיבוץ.
- על-פי משטרת ישראל, בפשיעה חקלאית נכללות עבירות בחמישה תחומים: בעלי-חיים, ציוד חקלאי (כולל טרקטורים), תוצרת חקלאית, גנבות אחרות והיזקים.³⁸

³⁵ [הצעת חוק העונשין \(תיקון – שטחי מרעה וחקלאות\), התשס"ח – 2008](#). יוזם החוק: חבר הכנסת אפי איתם. [הצעת חוק העונשין \(תיקון – שטחי מרעה וחקלאות\), התשס"ט – 2009](#). יוזם החוק: חבר הכנסת יולי יואל אדלשטיין.

³⁶ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

³⁷ אילנה זנגלביץ, מדור מחקר וסטטיסטיקה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 23 במאי 2016.

³⁸ על-פי מילון "רב-מילים", [היזק](#) הוא נזק – או גרימת נזק – לרכוש. על-פיכניסה: 1 במרס 2016.

2.2. הגורמים במשטרת ישראל האחראים לטיפול בפשיעה חקלאית³⁹

משטרת ישראל מקיימת פעולות מניעה, אכיפה, סיור וחקירת תלונות בתחום הפשיעה החקלאית. פעולות אלו מוטלות על כמה גורמים, כמפורט להלן:

- אחריות טריטוריאלית – במקרי פשיעה חקלאית במגזר העירוני ובמגזר הכפרי הערבי, כל מחוזות המשטרה מטפלים בפשיעה חקלאית בכל תחנות המשטרה; נוסף על כך, כל תחנות המשטרה מטפלות בחלק מהעבירות החקלאיות שנעשו בשטחן.

- יחידות מג"ב – מטפלות בפשיעה חקלאית בתחומי המרחב הכפרי, במחוזות הצפון, הדרום, המרכז והחוף ובתחומי תחנת מטה-יהודה. רוב הטיפול של מג"ב בפשיעה חקלאית נעשה בשלוש יחידות מרכזיות (ימ"ר) כפריות שהוקמו לצורך זה בסוף שנת 2010, והן מתמקדות בחשיפת כנופיות המתמחות בגנבה חקלאית ובגנבת רכוש מהמרחב הכפרי.⁴⁰ מג"ב פועל ב-41 מועצות אזוריות ובשתי מועצות מקומיות ונותן מענה מבצעי ל-870 יישובים במגזר הכפרי ולכ-90 חוות בודדים. בכוח-האדם האמון על מיגור הפשיעה החקלאית 908 שוטרים: 208 שוטרי מג"ב ביחידות ימ"ר כפרי במחוזות הצפון, המרכז והדרום ובמחלק אגף חקירות ומודיעין (אח"מ) במחוז החוף; 105 שוטרים בתחנת מטה-יהודה; 72 מפקדי בסיס הפעלה; 37 מפקדי חבל; 42 מפקדי מרכז שיטור קהילתי; 114 שוטרי מרכז שיטור קהילתי אשכול (כל שוטר אחראי לכמה יישובים במרכז המשולב); 290 סיירים בשבע יחידות סיור כפרי (שתי יחידות במחוז הצפון, יחידה אחת במחוז הצפון, שתי יחידות במחוז מרכז ושתי יחידות במחוז הדרום); 40 לוחמים ביחידת תצפיות מג"ב. נוסף על כך, כ-6,800 מתנדבים במדים (מתמי"דים) מסייעים למג"ב במאבק במלחמה בפשיעה החקלאית.

בכל מרחבי מג"ב פועלות יחידות שיטור כפרי, וכן 36 מש"קים ביטחוניים, 114 מש"קים אשכוליים במועצות וביישובים ומערך גדול של כ-7,500 מתנדבים ב-72 בסיסי הפעלה. כל אלו פועלים למיגור הפשיעה בסוירים, במארבים ובפעולות אחרות ליצירת הרתעה.⁴¹

בשנים האחרונות נעשו במג"ב שינויים ארגוניים ומבצעיים כדי לשפר את המאבק בפשיעה חקלאית, להלן השינויים בסדר כרונולוגי:⁴²

- בשנת 2010 הוקמו **שלושת הימ"רים הכפריים** שהוזכרו לעיל (במחוזות הצפון, המרכז והדרום) – כ-63 אנשים בכל ימ"ר.⁴³

- בשנת 2012 הוקם **ימ"ר במג"ב-חוף** – 23 אנשים.⁴⁴

- בשנת 2013 הוקמה **תחנת מג"ב "ירוקה" במטה-יהודה**, לצורך מאבק בכל סוגי הפשיעה במגזר הכפרי באזור מטה-יהודה, ובהם פשיעה חקלאית.⁴⁵

³⁹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁴⁰ ש.ם.

⁴¹ ש.ם.

⁴² ש.ם.

⁴³ הנ"ל, שיחת טלפון, 22 במאי 2016.

⁴⁴ ש.ם.

⁴⁵ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, שיחת טלפון, 22 במאי 2016.

- משנת 2014 האחריות המשימתית לכל אירועי השיטור במגזר הכפרי מוטלת על יחידות הסיור הכפרי של מג"ב. בשנה זו הוגדל מערך הסיור הכפרי בשלושה אזורי סיור, ולשם כך נוספו כ-30 שוטרים.

- בשנת 2015 החלו למסד ולהגדיל את יחידת התצפיות במג"ב, שמוצבים בה כ-40 שוטרים; בשנה זו גם בוטל מערך הרב"שים ונוצרו 114 משרות של מש"קי אשכול, שוטרים האחראים לאשכולות יישובים. על-פי מג"ב, צעד זה הוא שיפור לעומת המצב הקודם, שבו ביישובים רבים היו רכזי ביטחון בעלי מעמד שונה (בין היתר אזרחים, שוטרים או עובדים שהיו כפופים לצה"ל); עוד בשנת 2015: שישה תקני בלשים הועברו לחוקרים.

משטרת ישראל מקצה למג"ב ציוד ייעודי למלחמה בפשיעה החקלאית: ציוד מבצעי אישי לכלל מערך הסיור (למשל חגור לסיור, פנסים, טייזר⁴⁶), רכבי שטח למערך הסיור הכפרי, כלי רכב למש"קים אשכוליים, בלוני תצפית מתקדמים ואמצעים טכנולוגיים נוספים דוגמת אמצעי תצפית, אמצעי הקלטה ואמצעי צילום סמוי וגלוי.⁴⁷

ממשטרת ישראל נמסר כי "הימ"רים של מג"ב ויחידת חקירות אח"מ מג"ב-חוף עובדים בשנים האחרונות על-פי תוכנית מודיעין מסודרת והצלחו לאתר ולטפל בעשרות כנופיות מאורגנות של מחוללי פשיעה חקלאית במרחב הכפרי ולהכניס לכלא כ-200 יעדי פשיעה שפעלו במרחב הכפרי".⁴⁸

3. מידע ונתונים על הפשיעה החקלאית המדווחת בישראל⁴⁹

להלן נתונים ומידע על פשיעה חקלאית שהתקבלו מהמשרד לביטחון הפנים, ממשרד הביטחון, מארגון "השומר החדש" (פרטים על ארגון זה יוצגו בפרק 11.3) ומנציגים של ארגוני חקלאים, ומידע ממקורות אלו על הפעולות שנעשות למיגור הפשיעה החקלאית.

כדי ללמוד על היקף הפשיעה החקלאית בישראל פנה מרכז המחקר והמידע של הכנסת למשטרת ישראל בבקשת נתונים. להלן נתונים על הפשיעה החקלאית בישראל בשנים 2011–2015, שהתקבלו מסני"צ מירה קליין פאר, קצינת אגף חקירות ומודיעין במשמר הגבול.⁵⁰ מקור הנתונים הוא המערכת הממוחשבת של משטרת ישראל ("מצפן").⁵¹ **בנתונים אלו לא נכללת פשיעה בלתי מדווחת – נושא שעלה באופן קבוע בשיחות עם נציגים של ארגוני חקלאים.**

בתרשים 1 שלהלן מוצגים נתוני משטרת ישראל על תיקי הפשיעה החקלאית שנפתחו בחמש השנים האחרונות (2011–2015).

⁴⁶ טייזר – מכשיר שליטה חשמלי המוגדר על-ידי משטרת ישראל "אמצעי פחות מקטלני" ומשמש אותה על-פי נוהל מבצעי: [נוהל הפעלת מש"ח טייזר](#), שעודכן ב-6 באוקטובר 2013 ומספרו 90.221.103.003. היחידה שכתבה את הנוהל: מטא"ר/אג"מ/מחלקת חירום.

⁴⁷ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016; שיחת טלפון, 22 במאי 2016.

⁴⁸ הנ"ל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

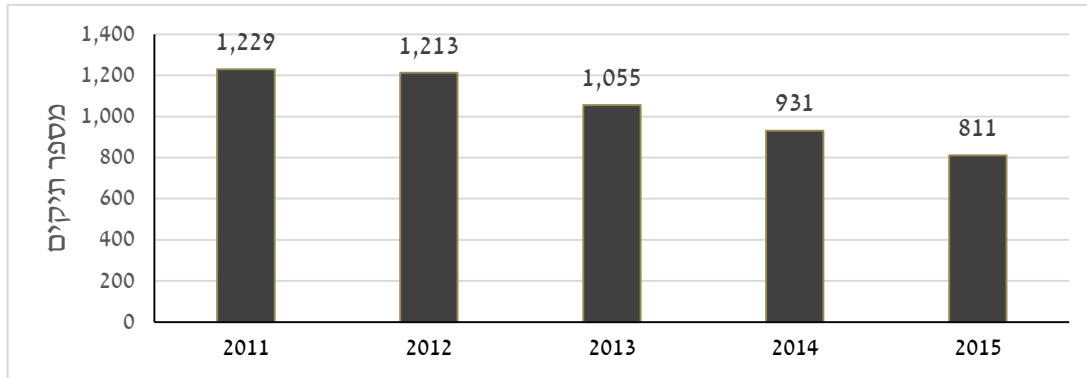
⁴⁹ ש.ם.

⁵⁰ ש.ם.

⁵¹ ש.ם.

תרשים 1. מספר התיקים שנפתחו בגין פשיעה חקלאית, 2011–2015⁵²

לפי התרשים, בשנים 2011–2015 נפתחו במשטרת ישראל 5,239 תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית. עם השנים ניכרת ירידה הדרגתית במספר התיקים – 1,229 תיקים נפתחו בשנת 2011, ו-811 תיקים בשנת 2015. אין בידינו מידע על הסיבות לירידה זו; ייתכן שהסיבה לכך היא ירידה במספר אירועי הפשיעה החקלאית, אך ייתכן שהסיבה היא עלייה בשיעור המקרים שבהם הפשיעה לא דווחה למשטרת ישראל. דיון בנושא הפשיעה הבלתי-מדווחת יש להלן בפרק 8.

3.1. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי סוג עבירה⁵³

להלן נתוני המשטרה על מספר התיקים שנפתחו בגין פשיעה חקלאית, לפי סוג העבירה, בשנים 2011–2015.

טבלה 1. מספר התיקים שנפתחו בגין פשיעה חקלאית, לפי סוג העבירה, 2011–2015⁵⁴

שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
גנבת ציוד חקלאי ⁵⁵	395	423	350	314	203	1,685
היזק ⁵⁶	295	279	225	257	174	1,230
גנבת בעלי-חיים ⁵⁷	253	205	202	127	188	975

⁵² סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁵³ שם.

⁵⁴ שם.

⁵⁵ בהגדרת המשטרה ציוד חקלאי כולל: חומרי הדברה, חומרי דישון, צינורות השקיה, שעוני מים, ציוד השקיה אחר, טפטפות, ממשרות, מרססי גב, כלים חקלאיים, מוצרי/חומרי חקלאות אחרים, זרעים, גנרטורים, כבלים, מקדחות, מחשבים, ברזל, עצים, נחושת, צינורות, אינסטלציה, שעוני מים, אלומיניום, בלוני גז, עגלות, מכולות, מכלי דלק וכל כלי עבודה למיניהם. סני"צ דוידי גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁵⁶ על-פי הגדרת המשטרה, היזק הוא אחד מהאירועים האלה: גרימת נזק לרכוש בזדון, הסגת גבול, הצתה. סני"צ דוידי גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁵⁷ בהגדרת המשטרה בעלי-חיים הם: פרות, עגלים, כבשים, עופות ובעלי כנף אחרים, סוסים, גמלים, דגים, טלאים, עיזים, חמורים ובעלי-חיים אחרים. סני"צ דוידי גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

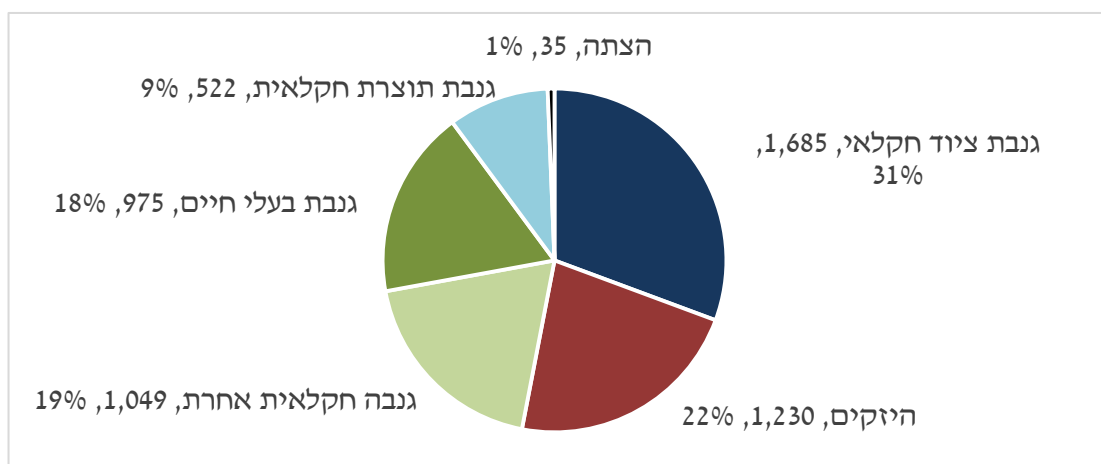

שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
גנבת תוצרת חקלאית ⁵⁸	89	109	112	107	105	522
גנבה חקלאית אחרת ⁵⁹	229	243	218	191	168	1,049
הצתה ⁶⁰	4	13	12	3	3	35
סך הכול	1,265	1,272	1,119	999	841	5,496

לפי הטבלה הייתה ירידה במספר התיקים בשנים 2011–2015 – מ-1,265 בשנת 2011 ל-841 בשנת 2015. ירידה זו עולה בקנה אחד עם הירידה במספר התיקים שהוצגה בתרשים 1 לעיל. יצוין כי בכל אחת מהשנים המספר הכולל של התיקים בחלוקה לפי סוג עבירה גדול ממספר התיקים שנפתחו בגין פשיעה חקלאית באותה שנה (ראו תרשים 1). הסיבה לכך היא שבחלק מתיקי החקירה יש יותר מסוג עבירה אחד.

בתרשים 2 מוצגת התפלגות התיקים האלה על-פי סוג הפשיעה החקלאית.⁶¹

תרשים 2. התפלגות תיקי החקירה על-פי סוג הפשיעה, 2011–2015⁶²

בשנים 2011–2015 סוג הפשיעה השכיח ביותר היה גנבת ציוד חקלאי (1,685 תיקים, כ-31% מכלל התיקים), ואחריו: היזקים (1,230 תיקים, כ-22%), גנבה חקלאית אחרת (1,049 תיקים, כ-9%), גנבת בעלי-חיים (975 תיקים, כ-18%) וגנבת תוצרת חקלאית (522 תיקים, כ-9%). מספר תיקי החקירה שנפתחו בשנים אלו בגין הצתה הוא קטן יחסית – 35 (כ-1%). שנות שיא בהצתות היו 2012–2013 (12–13 תיקים בכל אחת מהן, ראו טבלה 1). נציין כי בסעיף הצתה כלולים כל התיקים שבהם עבירה זו היא הראשונה

⁵⁸ על-פי הגדרת המשטרה, תוצרת חקלאית כוללת: פירות, ירקות, שתילים, עציצים, אדניות, כוורות, ביצים, חציר, קש וזבל. סני"צ דויד גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁵⁹ גנבה חקלאית אחרת היא גנבה שנעשתה ב"מקום חקלאי", אך סוג הרכוש שנגנב לא דווח במחשבי המשטרה. שם.

⁶⁰ בסעיף הצתה כלולים כל התיקים שבהם עבירה זו היא הראשונה והחמורה בתיק, גם אם יש בתיק עבירות נלוות. לא נכללת בה הצתת מבנים וכלי רכב, אלא רק הצתת שדות, צמחים, יבול, תוצרת וכדומה.

⁶¹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁶² שם.

והחמורה בתיק, גם אם יש בתיק עבירות נלוות, אולם הצתות כלולות גם בסעיף היזקים. כמו כן, בדיווח המשטרה לא נכללה הצתת מבנים וכלי רכב, אלא רק הצתת שדות, צמחים, יבול, תוצרת וכדומה.⁶³ מסיבה זו נתייחס ל-35 התיקים כאל הערכת מינימום, כלומר נעריך שמספר ההצתות בפועל בתקופה האמורה היה גדול יותר. הרחבה נוספת בנושא הצתות תובא בפרק 6.3.

3.2. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי סוג יישוב⁶⁴

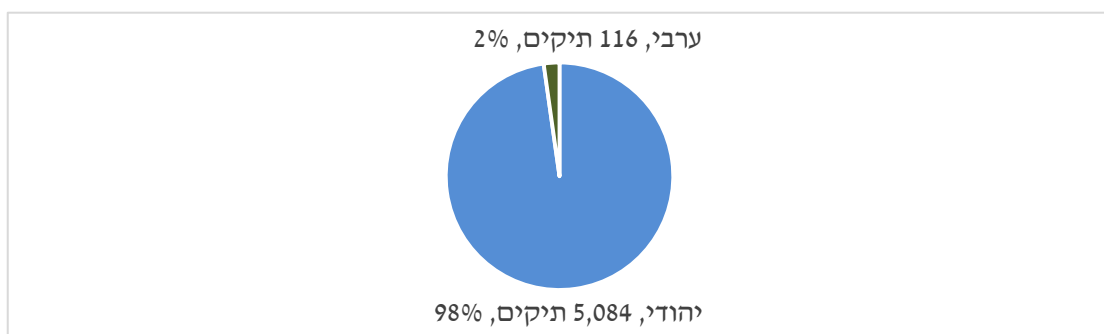
לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת פילחה משטרת ישראל את נתוני הפשיעה החקלאית לפי סוג יישוב. נתונים אלו מוצגים להלן בטבלה 2.

טבלה 2. מספר תיקי פשיעה חקלאית לפי סוג יישוב, 2011–2015⁶⁵

סוג יישוב/שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
כפרי יהודי	1,172	1,156	1,016	897	774	5,015
עירוני יהודי	17	19	7	13	13	69
כפרי ערבי	25	26	19	11	14	95
עירוני ערבי	6	5	8	2	-	21
סך הכול	1,220	1,206	1,050	923	801	5,200

על-פי הנתונים בטבלה 2, בשנים 2011–2015 נרשמה פשיעה חקלאית בכל סוגי היישובים בישראל, אולם עיקר הפגיעה היה במגזר הכפרי היהודי (5,015 תיקי פשיעה חקלאית במגזר זה, שהם כ-96.4% מ-5,200 התיקים שנפתחו בכל היישובים). גם במגזר העירוני ביישובים היהודיים נפתחו יותר תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית (69 תיקים) בהשוואה ליישובים העירוניים הערביים (21 תיקים). בתרשים 3 שלהלן מודגם הפער בין הפשיעה ביישובים היהודיים לפשיעה ביישובים הערביים.

תרשים 3. התפלגות תיקי הפשיעה החקלאית לפי סוג יישוב, 2011–2015⁶⁶

⁶³ בסעיף הצתה כלולים כל התיקים שבהם עבירת הצתה היא העבירה הראשונה והחמורה בתיק, גם אם יש בו עבירות נלוות. לא נכללו בסעיף זה הצתת מבנים וכלי רכב, אלא רק הצתת שדות, צמחים, יבול, תוצרת וכדומה. סני"צ דויד גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר, 2016. הועבר בדוא"ל ב-29 בפברואר 2016.

⁶⁴ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר, 2016. הועבר בדוא"ל ב-29 בפברואר 2016.

⁶⁵ שם.

⁶⁶ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר, 2016. הועבר בדוא"ל ב-29 בפברואר 2016.

מסיכום התיקים שנפתחו בשנים 2011–2015 בתחום הפשיעה החקלאית עולה כי כ-98% מהתיקים (5,084 תיקים) נפתחו בגין עבירות שנעשו ביישובים יהודיים (כפריים ועירוניים) וכ-2% מהתיקים (116 תיקים) נפתחו בגין עבירות שנעשו ביישובים ערביים (כפריים ועירוניים).

3.3. התפלגות הפשיעה החקלאית על רקע לאומני לפי מגזר⁶⁷

אירועי פשיעה חקלאית נעשים על רקע פלילי (למשל גנבות והיזקים במטרה לגבות דמי חסות) או על רקע לאומני. נציין כי אין במשטרת ישראל נוהל לקביעת רקע לאומני, אולם במרוצת השנים הופצו מעת לעת הנחיות רבות בנושא זה, שנועדו לחדד ולהטמיע שימוש נכון בסיווג הזה.⁶⁸ עם זאת, בעקבות ריבוי אירועים על רקע אידיאולוגי/ פוליטי לאומני שנעשים על-ידי קבוצות אוכלוסייה מסוימות, נערכו דיונים בפקוד הבכיר של המשטרה ובאגף החקירות, והוחלט על הגדרה אחידה. על-פי הגדרה זו, פשיעה לאומנית מוגדרת "מעשים פליליים הכוללים פגיעה בנפש ו/או ברכוש, על-ידי יחיד או קבוצה (כאשר המבצע הוא יהודי [שמאל/ימין], ערבי [ישראלי/פלסטיני] או זר), אשר נעשו או תוכננו להיעשות כדי להשפיע על עניין מדיני, אידיאולוגי או דתי".⁶⁹ לדברי רפ"ק מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, קביעת רקע לאומני נעשית רק במקרים שבהם אפשר לבסס מניע זה, למשל במקרים שבהם יש הודאה של החשוד בעת חקירתו במשטרה.⁷⁰

לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת נמסר מהמשטרה מידע על אירועים שסווגו כפשיעה על רקע לאומני בשנים 2011–2015, והם מוצגים להלן בטבלה 3.⁷¹ ייתכנו מקרים שבהם הרקע הוא לאומני אך אין לכך הוכחה ברורה, ולפיכך יש להתייחס לנתוני הרקע הלאומני שבטבלה 3 כאל הערכת מינימום.⁷²

טבלה 3. מספר אירועי הפשיעה החקלאית על רקע לאומני, יהודי או ערבי, 2011–2015

סך הכול	2015	2014	2013	2012	2011	חשודים בפילוח לפי לאום
93	10	15	28	22	18	חשודים יהודים ⁷³
23	2	10	5	3	3	חשודים ערבים ⁷⁴
116	12	25	33	25	21	סך הכול

לפי הטבלה, בשנים 2011–2015, ב-93 מ-116 תיקי הפשיעה החקלאית על רקע לאומני (כ-80% מכלל התיקים) היו חשודים יהודים, וב-23 (כ-20% מהתיקים) היו חשודים ערבים. יודגש כי נתונים אלו הם על תיקים שהמשטרה פתחה עקב הגשת תלונה, ולא על עבירות בלתי מדווחות. כאמור, דיון נוסף בנושא

⁶⁷ שם.

⁶⁸ רפ"ק עו"ד ירון בנימין, מדור חקירות, אגף חקירות ומודיעין, מכתב מ-30 במאי 2016. הועבר בדוא"ל ב-31 במאי על-ידי רפ"ק עו"ד לינס חמד, קצינת תיאום וארגון לשכ"מ.

⁶⁹ כמו כן הוגדרו הפס"ד (הפרות סדר) ישראלי (הפרות סדר שנעשות על-ידי ישראלים וכוללות את כלל העבירות בחוק העונשין) והפס"ד שמאל/זרים (הפרות סדר שנעשות על-ידי פעילי שמאל ישראלים או זרים וכוללות את כלל העבירות בחוק העונשין). בנוסף במערכת המחשוב המשטרית נעשה שימוש במינוח "פעולות איבה". רפ"ק עו"ד ירון בנימין, מדור חקירות, אגף חקירות ומודיעין, מכתב מתאריך 30 במאי 2016. הועבר בדוא"ל ב-31 במאי, על-ידי רפ"ק עו"ד לינס חמד, קצינת תיאום וארגון לשכ"מ.

⁷⁰ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, שיחת טלפון, 22 במאי 2016.

⁷¹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁷² הנ"ל, שיחת טלפון, 22 במאי 2016.

⁷³ פשיעה לאומנית על-ידי חשודים יהודים כוונה ליישובים ערביים.

⁷⁴ פשיעה לאומנית על-ידי חשודים ערבים כוונה ליישובים יהודיים.

עבירות בלתי מדווחות יש להלן בפרק 8. במענה על שאלתנו **נמסר מהמשטרה כי אין בידיה נתונים על הכרה בפעולות איבה באירועי פשיעה חקלאית**.⁷⁵ גם ממשרד הביטחון נמסר שאין בידי פילוח של פעולות פשיעה כלשהן לפי דת או לאום, של הנפגע או של הפוגע, ואף לא לפי יישוב מגורי הנפגע.⁷⁶

3.4. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי מגזר החשודים⁷⁷

בטבלה 4 מוצגים נתונים על **המגזר שאליו משתייכים החשודים** בעבירות פשיעה חקלאית בחמש השנים האחרונות. יודגש כי בתיקים אלו נכללים בין היתר תיקי עבירות שנעשו ממניע לאומני (ראו 116 התיקים בטבלה 3), ותיקי עבירות שנעשו ממניעים אחרים (רוב התיקים, כפי שיוצג להלן).

טבלה 4. מספר תיקי החקירה והחשודים מהמגזר היהודי, מהמגזר הערבי ומהמגזר הפלסטיני,

2011–2015⁷⁸

חשודים	מספר התיקים	מספר החשודים	מספר הקטינים ושיעורם בכלל החשודים
יהודים ישראלים*	737	399	47 (11.8%)
ערבים ישראלים**	1,309	1,269	80 (6.3%)
פלסטינים***	350	355	23 (6.5%)
סך הכול	2,396	2,023	150 (7.4%)

* יהודים ישראלים הם אזרחי ישראל בעלי תעודת זהות ישראלית מהמגזר היהודי.

** ערבים ישראלים הם אזרחי ישראל בעלי תעודת זהות ישראלית מהמגזר הערבי.

*** פלסטינים הם תושבי הרשות הפלסטינית שאין להם תעודת זהות ישראלית.

מנתוני טבלה 4 עולים הממצאים האלה:

- בשנים 2011–2015 היה מספר החשודים הערבים-ישראלים (1,269 חשודים, כ-62.7% מכלל החשודים) גדול בהרבה ממספר החשודים מהמגזר היהודי (399 חשודים, כ-19.7% מכלל החשודים) ומהמגזר הפלסטיני (355, כ-17.6% מכלל החשודים).
- מספר התיקים שנפתחו במשטרה לערבים ישראלים ולפלסטינים דומה למספר החשודים בתיקים אלו, כלומר במגזרים אלו בכל תיק חקירה יש כחשוד אחד בממוצע. לעומת זאת, בתיקי חקירה שבהם החשודים הם יהודים ישראלים יש 399 חשודים שנפתחו להם 737 תיקים (בממוצע 1.8 תיקים לחשוד). מכך אפשר להסיק שלפחות לחלק מהחשודים נפתח יותר מתיק חקירה אחד.
- שיעור הקטינים בקרב החשודים היהודים-ישראלים גבוה משיעורם במגזרים האחרים (11.8% בקרב יהודים ישראלים וכ-6.3%-6.5% בקרב ערבים ישראלים ופלסטינים).

⁷⁵ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁷⁶ עו"ד ידידיה אורון, "הרשות המאשרת" הכרה בפעולות איבה מטעם משרד הביטחון, ויו"ר ועדת "לפנים משורת הדין" (ועדת למ"ד), המכירה בפעולות איבה במשרד הביטחון; משרד הביטחון, שיחת טלפון, 14 בדצמבר 2015.

⁷⁷ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁷⁸ שם.

- כאמור בתרשים 1, בשנים 2011–2015 נפתחו 5,239 תיקים בגין פשיעה חקלאית, אולם בטבלה 4 מצוינים רק 2,396 תיקים שבהם יש חשודים שזהותם ידועה. מכך אפשר להסיק שב-2,843 תיקים (כ-53.4% מכלל התיקים) לא היו חשודים.

3.5. התפלגות הפשיעה החקלאית לפי אזורים⁷⁹

כדי לאמוד את היקף הפשיעה החקלאית באזורים שונים בארץ ביקשנו ממשטרת ישראל נתונים על תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית בשנים 2011–2015, בחלוקה לפי מחוזות המשטרה. נתונים אלו מוצגים להלן בטבלה 5. המחוזות מסודרים לפי מספר התיקים שנפתחו בטווח השנים האמור.

טבלה 5. תיקי פשיעה חקלאית לפי מחוזות המשטרה, 2011–2015

מחוז/שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
משמר הגבול	601	712	675	565	503	3,056
יהודה ושומרון	138	155	122	97	88	600
הצפון	151	122	104	98	81	556
הדרום	123	79	57	74	57	390
המרכז	136	100	56	48	41	381
החוף	67	32	31	37	36	203
ירושלים	9	13	7	8	5	42
תל-אביב	4	-	2	4	-	10
סך הכול	1,229	1,213	1,054	931	811	5,238

לפי טבלה 5, מספר התיקים הגדול ביותר מ-5,238 תיקי הפשיעה החקלאית שנפתחו בשנים 2011–2015 מספר התיקים הגדול ביותר נפתח על-ידי משמר הגבול (3,056 תיקים, כ-58% מכלל התיקים). כאמור בפרק 2.2, משמר הגבול הוא הגורם המבצעי האחראי לטיפול ברוב הפשיעה החקלאית בישראל, והתיקים שבטיפולו מפוזרים בכלל שטחי המדינה. נוסף על תיקים אלו, מספר רב של תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית היו במחוז יהודה ושומרון (600 תיקים). יצוין כי ביהודה ושומרון משמר הגבול אינו פועל בתחום הפשיעה החקלאית, אלא תחנות המחוז אחראיות לכך. עוד נמסר ממשטרת ישראל בנושא הפשיעה החקלאית במחוז יהודה ושומרון כי מוכרת תופעה של פגיעה והיזק בחקלאות גם ביישובים יהודיים וגם ביישובים ערביים (עקירת עצי זית, הצתות וכו').⁸⁰ מספר גדול של תיקי פשיעה חקלאית נפתחו גם במחוז הצפון (556 תיקים), במחוז הדרום (390 תיקים) ובמחוז המרכז של משטרת ישראל (381 תיקים).⁸¹

בתרשים 4 שלהלן מפורטים נתונים שהתקבלו ממשמר הגבול על פשיעה חקלאית בפילוח גיאוגרפי.⁸²

⁷⁹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁸⁰ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

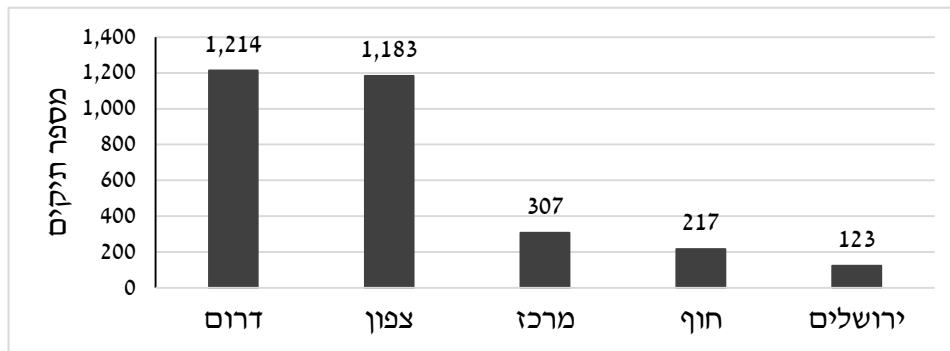
⁸¹ שם.

⁸² אילנה זנגלביץ, מדור מחקר וסטטיסטיקה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 7 ביוני 2016.

תרשים 4. פילוח תיקי הפשיעה החקלאית שבטיפול מג"ב לפי מחוזות גיאוגרפיים,

83 2015–2011

הנתונים בתרשים 4 הם על 3,044 מתיקי הפשיעה החקלאית שנפתחו על-ידי משמר הגבול. רובם נפתחו במחוז הדרום (1,214 תיקים, שהם כ-39.9% מתיקי משמר הגבול) ובמחוז הצפון (1,183 תיקים, שהם כ-38.9% מתיקי משמר הגבול). מקצתם נפתחו במחוז המרכז, במחוז החוף ובמחוז ירושלים. כאמור לעיל, בשטחי יהודה ושומרון משמר הגבול אינו פועל בתחום מיגור הפשיעה החקלאית, ובמחוז תל-אביב משמר הגבול לא פתח תיקים.⁸⁴

4. טיפול משטרת ישראל ופרקליטות המדינה בחקירת פשיעה חקלאית

להלן נתוני משטרת ישראל על הטיפול בפשיעה חקלאית בשנים 2015–2011. בטבלה 6 שלהלן מוצגים נתוני משטרת ישראל על מספר החשודים שנחקרו בשנים אלה.⁸⁵

טבלה 6. מספר החשודים שנחקרו, 2015–2011⁸⁶

שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
מספר החשודים	407	463	479	387	301	2,037

לפי הטבלה, בשנים 2015–2011 נחקרו במשטרת ישראל 2,037 חשודים בגין עבירות חקלאיות, כ-410 נחקרים בכל שנה בממוצע. בשנתיים האחרונות פחת מספר הנחקרים, אולם אפשר שהסיבה לכך היא הצטמצמות מספר התיקים שנפתחו (ראו לעיל טבלאות 1, 2 ו-5). כפי שיוצג להלן, ברוב המקרים לא הוגש כתב אישום נגד החשודים.

להלן בטבלה 7 מוצגים נתוני המשטרה על תיקי החקירה שנפתחו ועל אלה שטיפול משטרת ישראל או פרקליטות המדינה בהם טרם הסתיימו. בטבלה מסומנים באפור מספרי התיקים שנפתחו וסך כל התיקים

⁸³ שם.

⁸⁴ שם.

⁸⁵ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁸⁶ שם.

שעודם מטופלים. ללא הדגשה מפורט מעמד התיקים שעדיין נמצאים בטיפול: עדיין בחקירה, נמצאים בפרקליטות או בחטיבת התביעות המשטרית (להלן גם: תביעות), ותיקים שהוגש בהם כתב אישום.

טבלה 7. תיקי חקירה שנפתחו בגין פשיעה חקלאית והטיפול בהם טרם הסתיים, 2011–2015⁸⁷

מצב התיק/שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
תיקים שנפתחו	1,229	1,213	1,055	931	811	5,239
סך כל התיקים שבטיפול	60	67	104	106	227	564
עדיין בחקירה	1	1	2	25	131	160
נמצאים בפרקליטות או בתביעות	13	28	36	35	45	157
תיקים שהוגש בהם כתב אישום	46	38	66	46	51	247

לפי הטבלה, 564 מ-5,239 תיקי הפשיעה החקלאית שנפתחו בשנים 2011–2015 (כ-11% מכלל התיקים שנפתחו) עדיין נמצאים בשלבים שונים של טיפול המשטרה או פרקליטות המדינה. כמעט כל התיקים שעדיין בחקירה הם משנת 2015 (131 מ-160 תיקים; כ-82% מכלל התיקים שעודם בחקירה). עם זאת, 29 תיקים שעדיין נמצאים בחקירה נפתחו בשנים 2011–2014, ויש לתת את הדעת על הסיבות לכך שהתיקים הללו עדיין בתהליכי חקירה. 157 תיקים נמצאים בפרקליטות או בתביעות לצורך החלטה על הגשת כתב אישום; 45 מהם (כ-29%) נפתחו בשנת 2015, ואילו השאר (112 תיקים) נפתחו בשנים מוקדמות יותר. אין בידינו מידע המאפשר להבחין בין תיקים המעוכבים בפרקליטות המדינה לכאלה המעוכבים בחטיבת התביעות.

מטבלה 7 עולה עוד כי ב-247 מהתיקים (כ-4.6% מכלל התיקים שנפתחו בשנים 2011–2015) הוגש כתב אישום, ויצוין כי לפי משטרת ישראל, רק מקצתם נדונו בבית-משפט. נתונים על כך יוצגו בטבלה 8.

טבלה 8. נתוני משטרת ישראל על תיקי חקירה שנפתחו בגין פשיעה חקלאית ונדונו בבית-משפט,

2011–2015⁸⁸

מצב התיק	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
תיקים שנפתחו	1,229	1,213	1,055	931	811	5,239
תיקים שנדונו	31	24	28	11	1	95

לפי טבלה 8, מ-5,239 תיקים שנפתחו בשנים 2011–2015 בגין פשיעה חקלאית, 95 (1.8% מכלל התיקים) נדונו בבית-משפט. נוסף על התיקים האלה יש תיקים שנגנזו על-ידי משטרת ישראל.⁸⁹ להלן בטבלה 9 מוצגים נתונים על מספר התיקים שנגנזו ועל הסיבות לגניזתם בכל אחת מהשנים

⁸⁷ ש.ם.

⁸⁸ סני'צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

⁸⁹ גניזת תיק חקירה היא החלטה להורות שלא לחקור או שלא להמשיך לחקור בתיק חקירה מסוג אי-תביעה, מסוג חקירות – כללי או מסוג סיוור – כללי. פקודת המטה הארצי [הטיפול בתלונה ובתיק חקירה](#), פקודת משטרת ישראל של המפקח הכללי, פרק "חקירות", תת-פרק: "חקירת עבירות", פקודה מס' 14.01.01, גרסה 1, 1 באוגוסט 2014.

2011–2015.⁹⁰ פירוט העילות לגניזה וסגירה של תיקים על-פי פקודת המטה הארצי "הטיפול בתלונה ובתיק חקירה" יש בנספח.

טבלה 9. תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית שנגנזו, והעילות לגניזה, 2011–2015⁹¹

סך הכול	2015	2014	2013	2012	2011	סיבת גניזת התיק
3,613	512	635	749	837	880	עבריון לא נודע ⁹²
613	44	128	128	172	141	חוסר ראיות ⁹³
477	64	84	91	95	143	חוסר עניין לציבור ⁹⁴
31	5	4	4	7	11	העברה לרשות אחרת ⁹⁵
4,703	620	847	968	1,104	1,164	סך הכול

לפי טבלה 9, בשנים 2011–2015 נגנזו 4,703 תיקי פשיעה חקלאית (כ-90% מכלל 5,239 התיקים שנפתחו בשנים אלו). במהלך השנים ניכרת מגמת ירידה במספר התיקים הנגנזים (מ-1,164 בשנת 2011 ל-620 בשנת 2015). ייתכן שהירידה במספר התיקים שנגנזו מקבילה לירידה במספר התיקים שנפתחו בשנים אלו. עוד לפי טבלה 9, הסיבה העיקרית לגניזת תיקי חקירה בשנים האמורות הייתה "עבריון לא נודע" – 3,613 תיקים נגנזו בעילה זו, שהם כ-77% מכלל התיקים שנגנזו. סיבה נוספת לגניזת תיקי פשיעה חקלאית היא חוסר ראיות – 613 תיקים נסגרו מסיבה זו בשנים 2011–2015 (כ-13% מכלל התיקים שנגנזו בתקופה זו). מסיכום נתונים אלו עולה כי בשנים שנסקרו, 4,226 תיקים נגנזו משום שלגורמי החקירה לא היו ראיות מספיקות כדי להביא לתפיסת חשוד ולהפלתו. יש לתת את הדעת על הגורמים לקשיים החקירתיים שבעטיים נסגרו תיקים אלו (למשל המאפיינים של זירות העבירה והיעדר יכולת לפעול ברשות הפלסטינית – ראו להלן פרק 9). סיבה שלישית לגניזת תיקי חקירה היא חוסר עניין לציבור (477 תיקי חקירה בשנים 2011–2015 נגנזו בעילה זו, כ-10% מכלל התיקים שנגנזו בשנים אלה). ייתכן שבתיקים שנסגרו מחוסר עניין לציבור היו בידי המשטרה די ראיות להפלת חשוד, אך התיק נגנז באחת העילות שנקבעו בפקודת המטה הארצי "הטיפול בתלונה ובתיק חקירה". יש לשקול אם תיקי החקירה בגין פשיעה חקלאית אומנם עומדים בקריטריונים הרשמיים להחלטה על היעדר עניין לציבור (ראו פירוט בנספח). על-פי המדדים הקובעים חוסר עניין לציבור (המפורטים בנספח), הגדרת עבירת פשיעה חקלאית כ"חטא" או כ"עוון" עשויה להביא לשינוי במדיניות סגירת תיקים כאלה.⁹⁶ כאמור בפרק 1.2, תיקון חקיקה כזה נעשה

⁹⁰ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016. הועבר בדוא"ל ב-29 בפברואר 2016.
⁹¹ שם.

⁹² עבריון לא נודע – מצב שבו לא ידוע מי ביצע את העבירה, פקודת המטה הארצי [הטיפול בתלונה ובתיק חקירה](#), פקודת משטרת ישראל של המפקח הכללי, פרק "חקירות", תת-פרק "חקירת עבירות", פקודה מס' 14.01.01, גרסה 1, באוגוסט 2014.

⁹³ חוסר ראיות – מצב שבו נאספו ראיות על חשוד אך אין בהן כדי להעמידו לדין. שם.

⁹⁴ חוסר עניין לציבור – קביעת ה"עניין לציבור" תהיה על-פי מדיניות המשטרה (החלטות הפיקוד ברמת המטה הארצי, המחוז, המרחב והתחנה), ועל-פי התבחינים שיפורטו להלן, בהתייחסות לשיקולים הרלוונטיים לנסיבות המקרה. התבחינים הם: חומרת העבירה, החשוד, קורבן העבירה ואינטרסים של המדינה. שם.

⁹⁵ העברה לרשות אחרת – במקרים שבהם רשות אחרת מוסמכת על-פי דין לחקור את העבירה. שם. במקרה של פשיעה חקלאית רשויות אחרות עשויות להיות יחידת פיצו"ח של משרד החקלאות (ראו פרק 10.1), "הסיירת הירוקה" (ראו פרק 10.2.1), רשויות מס הכנסה או מס ערך מוסף. סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, שיחת טלפון, 22 במאי, 2016.

⁹⁶ כאמור, על-פי חוק העונשין חטא הוא עבירה שנקבע לה עונש מאסר לתקופה שאינה עולה על שלושה חודשים, ואם העונש הוא קנס בלבד – קנס שאינו עולה על שיעור הקנס שאפשר להטיל בגין עבירה שעונשה הוא קנס שלא נקבע לו סכום. עוון הוא עבירה שנקבע לה עונש מאסר לתקופה שעולה על שלושה חודשים ואינה עולה על שלוש שנים, ואם העונש הוא קנס

בשנת 2014.⁹⁷ שינוי במדיניות סגירת תיקים בתחום הפשיעה החקלאית יכול להיקבע גם משיקולים אחרים, כגון פגיעה אפשרית באינטרסים של המדינה או מידת הנזק לחקלאי.

לאחר הגשת תלונה למשטרת ישראל, נפתח על-ידי המשטרה תיק חקירה וננקטות פעולות לאיתור חשודים בעבירה. כאשר יש בתיק חשוד או חשודים, ונאספות די ראיות להפלתם, תיק החקירה מוגש לתביעות במשטרה⁹⁸ או לפרקליטות המדינה, כדי שיגבשו כתב אישום. להלן בטבלה 10 מוצגים נתונים שהתקבלו ממשטרת ישראל על תיקי פשיעה חקלאית, ומהם על התיקים שהוגש בהם כתב אישום, בפילוח לפי מחוזות.⁹⁹ נתונים אלו מאפשרים להתחקות אחר המשך הטיפול בהפלת החשודים ובענישתם על-ידי רשויות החוק. סדר הנתונים – לפי מספר התיקים שנפתחו בתקופה האמורה.

טבלה 10. מספר התיקים שנפתחו בשנים 2011-2015 בגין פשיעה חקלאית; מספר התיקים שהוגש בהם כתב-אישום; אחוז התיקים שבהם הוגש כתב-אישום מכלל התיקים שנפתחו, פילוח לפי מחוז¹⁰⁰

מחוז	מספר התיקים שנפתחו	מספר התיקים שהוגש בהם כתב אישום	שיעור התיקים שהוגש בהם כתב אישום מכלל התיקים שנפתחו
מג"ב ¹⁰¹	3,056	175	5.7
יהודה ושומרון	600	23	3.8
הצפון	556	8	1.4
הדרום	390	12	3.1
המרכז	381	1	0.3
החוף	203	2	1
ירושלים	42	1	2.4
סך הכול	5,228	222	4.2

לפי הטבלה, תיקי חקירה רבים נפתחו במשמר הגבול (3,056 תיקים), במחוז יהודה ושומרון (600 תיקים), במחוז הצפון (556 תיקים) ובמחוז הדרום (390 תיקים). במחוז החוף ובמחוז ירושלים נפתחו תיקים מעטים. נזכיר כי התיקים של "מחוז מג"ב" נפתחו בגין עבירות חקלאיות שנעשו בכל רחבי המדינה, ועל מג"ב מוטלת אחריות משימתית על הטיפול בכלל הפשיעה החקלאית. שיעור התיקים שטופלו על-ידי משמר הגבול בתקופה האמורה – 58.4% (3,056 מ-5,228 תיקים).

לפי הטבלה, בשנים 2011–2015 היה **פער גדול בין מספר התיקים שנפתחו לבין מספר התיקים שהוגש בהם כתב אישום. מ-5,228 תיקים שנפתחו בכל מחוזות המשטרה הגיעו 222 לגיבוש כתב אישום**

בלבד – קנס העולה על שיעור הקנס שאפשר להטיל בשל עבירה שעונשה הוא קנס שלא נקבע לו סכום. [חוק העונשין](#), סימן ה', העבירות לפי חומרתן, סיווג עבירות, סעיף 24.

⁹⁷ [חוק העונשין \(תיקון מס' 117\)](#), התשע"ד-2014.

⁹⁸ חטיבת התביעות במשטרת ישראל אמונה על ייצוג משטרת ישראל בבתי-המשפט, וכן על ייעוץ, חקיקה וטיפול בנושאים בעלי רגישות ציבורית. [חטיבת התביעות, משטרת ישראל](#), כניסה: 5 ביוני 2016. [תקנות סדר הדין הפלילי \(כשירות שוטר תובע וסמכויותיו\)](#), תשכ"ו-1966, מסדירות את סמכות התובעים המשטרתיים לשמש תובעים בכל הליך בבתי-משפט השלום, בבתי-המשפט העירוניים ובמקרים מסוימים גם בבתי-משפט מחוזיים.

⁹⁹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁰⁰ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016. נתונים אלו לא נכללו מחוז תל-אביב, שנפתחו בו עשרה תיקי פשיעה חקלאית בשנים 2011–2015.

¹⁰¹ כאמור בפרקים 2.2 ו-4, למשמר הגבול יש אחריות משימתית למאבק בפשיעה חקלאית בכל שטחי ישראל, אך לא בשטחי יהודה ושומרון – שם האחריות מוטלת על תחנות המחוז.

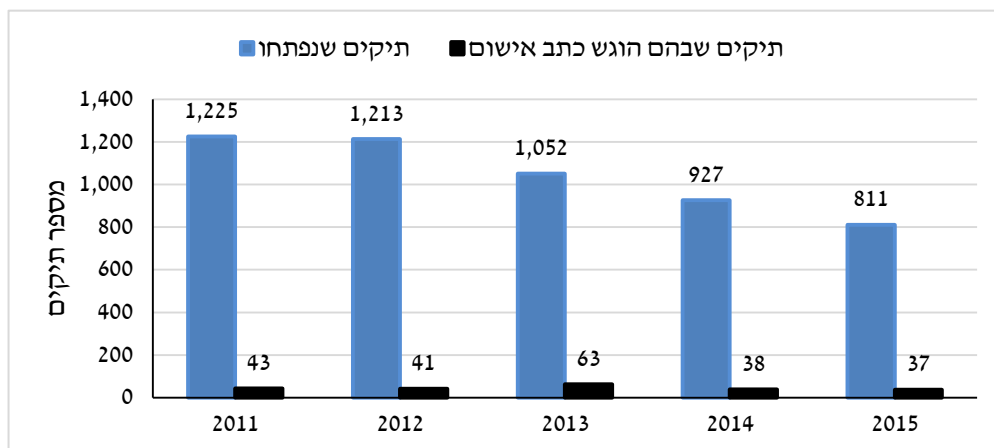

(כ-4.2% מכלל התיקים).¹⁰² שיעור התיקים שבהם הוגש כתב אישום ב"מחוז מג"ב" היה כ-5.7%. ביהודה ושומרון שיעורם היה כ-3.8%. בחלק מהמחוזות היה שיעור התיקים שהגיעו לגיבוש כתב אישום נמוך במיוחד – 0.3% במחוז המרכז, 1% במחוז החוף.

בתרשים 5 שלהלן מוצגים נתונים על התיקים שנפתחו בהשוואה לתיקים שהוגש כתב אישום בכל מחוזות המשטרה בכל אחת מהשנים 2011–2015.¹⁰³

תרשים 5. תיקים שנפתחו ותיקים שהוגש בהם כתב אישום בכל מחוזות המשטרה,

2011–2015¹⁰⁴

לפי תרשים 5, בשנים 2011–2015 פחת מספר התיקים שפתחה משטרת ישראל מ-1,225 ל-811. מספר התיקים שגובש בהם כתב אישום היה קטן בכל השנים שנסקרו (37–63 תיקים בכל אחת מהן). כאמור, בתחום הפשיעה החקלאית שיעור התיקים שהוגש בהם כתב אישום מכלל התיקים שנפתחו היה 4.2%. נציין כי שיעור זה נמוך משיעור הגשת כתבי אישום בכלל התיקים הנפתחים במשטרת ישראל. לדוגמה, בשנת 2014 הוגש כתב אישום בכ-14.65% מכלל התיקים שנפתחו במשטרה, ובשנת 2013 בכ-13.37%.¹⁰⁵ עם זאת יודגש כי בתחומי פשיעה מסוימים יש שיעור שונה של כתבי אישום, למשל בשנים 2012–2014 שיעור התיקים שהוגש בהם כתב אישום בפשיעת רכוש היה 6%, בתחום האלימות – כ-17.27%, בתחום הסמים – כ-48% ובתחום אמצעי לחימה – כ-34.39%.¹⁰⁶

מרכז המחקר והמידע של הכנסת ביקש נתונים מפרקליטות המדינה על כתבי אישום בגין פשיעה חקלאית שנפתחו בשנים 2011–2015.¹⁰⁷ בתשובת הפרקליטות נאמר כי אין אפשרות לפלח את הנתונים

¹⁰² בטבלה 7 הוצגו 247 תיקי חקירה שהוגש בגינם כתב אישום; נתונים אלו הופקו לפי שנת הגשת כתב האישום, ומכאן ההבדל בין נתון זה לבין הנתון 222 תיקים אשר נפתחו בשנים 2011–2015 והוגש בגינם כתב אישום. אילנה זנגליץ, מדור מחקר וסטטיסטיקה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 23 במאי 2016.

¹⁰³ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁰⁴ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁰⁵ [השנתון הסטטיסטי 2014](#), משטרת ישראל, מאי 2015, עמ' 11.

¹⁰⁶ שם.

¹⁰⁷ אילנה שילה, לשכת פרקליט המדינה, מכתב, 20 במרס 2016.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

באופן שיבודד את אירועי הפשיעה החקלאית, היות שסעיפי החוק הרלוונטיים אינם ייחודיים לסוג זה של פשיעה.¹⁰⁸ על-פי פרקליטות המדינה, בשנים 2011–2015 הועברו אליה ממשטרת ישראל 720 תיקי עבירות שעשויות להיות רלוונטיות לפשיעה חקלאית. ב-118 מתיקים אלו הוגשו כתבי אישום.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת פנה לפרקליטות המדינה גם בשאלה על גזרי הדין שהוטלו על הנאשמים בתיקים אלו; לפי התשובה, מכיוון שעל-פי רוב סעיפי העבירה של פשיעה חקלאית מיוחסים לנאשמים כסעיפים נלווים לעבירות חמורות יותר, והעונש ניתן על כלל העבירות שבהן הורשע הנאשם יחד, מועבר לידינו **מידע על שמונה כתבי אישום שבהם סעיף העבירה הראשי שיוחס לנאשמים קשור לפשיעה חקלאית**. להלן נתונים בנושא זה: בשבעה תיקים שבהם סעיף העבירה הראשי הוא סעיף 384א לחוק העונשין (גנבה בנסיבות מיוחדות)¹⁰⁹ ניתנו שישה עונשי מאסר בפועל: 33 חודשים, 26 חודשים, 40 חודשים, 12 חודשים, 24 חודשים ו-22 חודשים,¹¹⁰ ועונש אחד של מאסר על-תנאי לתקופה של שישה חודשים למשך שלוש שנים. נוסף על כך, בתיק אחד שסעיף העבירה הראשי בו היה סעיף 451 לחוק העונשין (היזק לבעל-חיים), ניתן עונש של התחייבות להימנע מעבירה בסך 2,000 ש"ח למשך שנתיים.¹¹¹

לסיכום, על-פי נתוני משטרת ישראל, בשנים 2011–2015 נפתחו 5,239 תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית, ו-4,703 מהם נגזרו. ב-222 מהתיקים שנפתחו הוגש כתב אישום. על-פי נתוני פרקליטות המדינה, בשנים 2011–2015 הועברו אליה 720 תיקי חקירה וגובשו לכל היותר 118 כתבי אישום – לא יותר מ-16% מכלל התיקים. ייתכן שחלק גדול מכתבי האישום הללו אינם בגין פשיעה חקלאית. מעטים מכתבי האישום האמורים הגיעו לכלל הכרעת דין וענישה.

5. פשיעה חקלאית בענפי חקלאות מסוימים

להלן נתונים על גנבות בענפי חקלאות ספציפיים וכן על גנבת ציוד המשמש בחקלאות; יצוין כי חלק מענפי החקלאות לא נסקרו בנפרד. בפרק זה מוצגים נתונים שהתקבלו ממשטרת ישראל ומגורמים נוספים. על חלק מענפי החקלאות יובא מידע שהתקבל מארגוני חקלאים ומארגון "השומר החדש" (שהוזכר לעיל ופרטים נוספים על אודותיו יפורטו בפרק 11.3). יודגש כי בפרק זה כל נתוני המשטרה התקבלו מיחידות משמר הגבול, שכאמור הן הגורם העיקרי במלחמה בפשיעה החקלאית בישראל.

5.1. גנבת צאן ובקר

בטבלה 11 מוצגים נתוני משטרת ישראל על תיקי גנבת צאן ובקר שנחקרו ביחידות מג"ב בשנים 2011–2015.¹¹²

¹⁰⁸ הועברו לידינו נתונים על הסעיפים הבאים: סעיף 384א לחוק העונשין, התשנ"ז-1977. – גנבה בנסיבות מיוחדות;¹⁰⁸ לעבירה זו נוספות בדרך כלל עבירות של הסגת גבול כדי לעבור עבירה (סעיף 447 לחוק העונשין)¹⁰⁸ והיזק בזדון (עבירה לפי סעיף 452 לחוק העונשין).¹⁰⁸ עבירות נוספות שלעתיים מייחסים לתיקי פשיעה חקלאית הן: היזק לחיה (סעיף 451 לחוק העונשין),¹⁰⁸ הובלת בעלי-חיים ברכב – עבירה לפי תקנה 3 לתקנות מחלות בעלי-חיים (הסדרת תנועת בעלי-חיים בישראל), התשמ"ב-1982,¹⁰⁸ וסעיף 28 לפקודת מחלות בעלי-חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985 (עונשין).¹⁰⁸ פרקליטות המדינה מייחסת עבירות של גנבת טרקטורים ומלגוזות לסעיף 413ב(א) לחוק העונשין (גנבת רכב).¹⁰⁸

¹⁰⁹ [חוק העונשין, התשל"ז-1977](#), סעיף 384, גנבה בנסיבות מיוחדות.

¹¹⁰ משך המאסר הממוצע בפסקי-דין אלו הוא 26 חודשים, אולם ככל הנראה בפסקי-הדין הללו נכללות עבירות על סעיפי חוק נוספים.

¹¹¹ אילנה שילה, לשכת פרקליט המדינה, מכתב, 20 במרס 2016.

¹¹² סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

טבלה 11. אירועי גנבת צאן ובקר, 2011–2015¹¹³

אירוע/שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
גנבה	366	301	256	163	236	1,322

לפי הטבלה, בשנים 2011–2015 נפתחו במשמר הגבול 1,322 תיקים בגין גנבת צאן ובקר. בין שנת 2011 לשנת 2014 הייתה ירידה במספרם ובשנת 2015 חלה עלייה. בטבלה 12 מוצגים נתונים על מספר ראשי הבקר שנגנבו ושנתפסו על-ידי משמר הגבול בכל אחת מהשנים האמורות.¹¹⁴ המספר הכולל של ראשי הצאן והבקר שנגנבו מסומן באפור, ובקו תחתון מסומנים מספר ושיעור בעלי-החיים שנתפסו מכלל בעלי-החיים שנגנבו.

טבלה 12. ראשי צאן ובקר שנגנבו ושנתפסו, 2011–2015¹¹⁵

גנבה/שנה	2011	2012	2013	2014	2015	סך הכול
ראשי בקר	899	856	676	300	628	3,359
ראשי צאן	3,525	4,393	2,732	1,387	2,690	14,727
סך כל ראשי הצאן והבקר	4,424	5,249	3,408	1,687	3,318	18,086
ראשי צאן ובקר שנתפסו	390	590	523	134	492	5,142
<u>שיעור ראשי הצאן והבקר שנתפסו מכלל אלה שנגנבו</u>	<u>8.8%</u>	<u>11.2%</u>	<u>15.7%</u>	<u>7.9%</u>	<u>14.8%</u>	<u>11.8%</u>

סקירת הנתונים שבטבלה:

- בשנים 2011–2015 דווח בישראל על גנבת 18,086 ראשי צאן ובקר. מגמת ירידה בגנבת ראשי הבקר הסתמנה בשנים 2012–2014, אך בשנת 2015 הוכפל מספר ראשי הצאן והבקר שנגנבו לעומת השנה שלפניה.
- בכל השנים שנסקרו מספר ראשי הצאן שנגנבו היה גדול בהרבה ממספר ראשי הבקר שנגנבו – פי-4.6. אפשר לייחס את הממצא הזה לכך שגנבת ראשי צאן קלה יותר לביצוע מגנבת ראשי בקר, או לכך שמלכתחילה יש לחקלאים יותר ראשי צאן מראשי בקר.
- פעילות משמר הגבול סייעה בתפיסת כ-12% מראשי הבקר שנגנבו בממוצע כל השנים שנסקרו. בכל אחת מהשנים שיעור התפיסה היה 7.9%–15.7%.
- בשילוב הנתונים שבטבלה 11 עם הנתונים שבטבלה 12 עולה כי באירוע יחיד של גנבת צאן או בקר נגנבים בממוצע 13.7 ראשי צאן או בקר.
- לדברי חיים דיין, לשעבר מנכ"ל ארגון מגדלי הבקר לבשר, במבט ארוך טווח הייתה ירידה ניכרת בגנבות ראשי הצאן והבקר בשנים האחרונות, מכ-13,000–14,000 ראשים בשנת 2000 לכ-3,000–4,000 בשנת 2013.

¹¹³ שם.

¹¹⁴ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹¹⁵ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

דין מייחס את הירידה הזאת לפעילות משמר הגבול במגזר הכפרי (פירוט נוסף בנושא זה ראו לעיל בפרק 2.2).¹¹⁶

לדברי עמרי שרון, מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, הארגון אינו אוסף נתונים על היקף הפשיעה החקלאית. עם זאת, לדבריו, עיקר הבקר שנגנב הוא עגלים, שהם קלי משקל ולכן נוח להעבירם ממקום למקום,¹¹⁷ והרקע לגנבת בקר הוא מעורב וכולל שילוב של מניעים כלכליים עם מניעים לאומניים. כדוגמה למניע לאומני, הוא הביא את השיעור הגבוה של גנבות הבקר מחקלאים נוצרים באזור גוש-חלב, ושיעור נמוך מהן מחקלאים מוסלמים.¹¹⁸

אשר לאבטחת החוות החקלאיות בתחום הבקר, על-פי החלטת הממשלה ה-33, מס' 1584, "הגברת התחרות בשוקי החלב ובשר הבקר", מ-4 במאי 2014, תינתן תמיכה שנתית לענף רעיית הבקר, בסך 24 מיליון ש"ח.¹¹⁹ מסכום זה יוקצו מיליון ו-500,000 ש"ח בכל אחת מן השנים 2015–2017 למימון שיווק ומיתוג מכירת בשר טרי (סעיף 13 בהחלטה).¹²⁰ ב-28 במאי 2014 תוקן סעיף 13 של ההחלטה והסכום הופנה "לטובת קידום ענף רעיית הבקר", לחלוקה בהתאם לשיקולי משרד החקלאות ופיתוח הכפר.¹²¹ על-פי תוכנית הפיתוח של משרד החקלאות ופיתוח הכפר לשנת 2016, והחלטת הממשלה שצוינה לעיל, ייעד משרד החקלאות ופיתוח הכפר סך מיליון ו-280,000 ש"ח לתמיכה בחקלאים המייצרים בשר בקר ומעוניינים להשקיע באפיקים המפורטים להלן:¹²²

1. רכישת מערכת ניטור ומעקב לעדר: קולרים, חיישנים, מכשירי פדומטר המנטרים באופן רציף את פעילות בעלי-החיים בעדר וכן מצבי מנוחה והליכה;
2. רכישת אמצעים טכנולוגיים לשמירה על העדרים מפני טרפה וגנבה: אמצעים לשמירה על העדר וסביבתו ולמעקב אחר העדר כגון מצלמות אבטחה וחיישני תנועה;
3. רכישת ציוד לייעול השימוש בתוספות מזון לעדרים.

יצוין כי מימוש הסעיפים 1 ו-2 של תוכנית הפיתוח לשנת 2016 יוכל לסייע לחלק מהחקלאים במיגון שטחי המרעה שלהם מפני גנבות והסגת גבול. עם זאת, לדברי אסף לוי, סגן בכיר למנהל הרשות לתכנון במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, העיכוב באישור תקציב המדינה לשנים 2015–2016 עיכב את פרסום התבחינים לזכאות למענקים, ומסיבה זו הם לא הועברו לשימוש החקלאים, כלומר לא ניתן סיוע לחקלאים.¹²³ התבחינים פורסמו לאחרונה, באפריל 2016, במסגרת תוכנית הפיתוח לשנה זו; בתוכנית נאמר כי התקציב ינוצל בשיטת "כל הקודם זוכה", ולא יאוחר מספטמבר 2016.¹²⁴

¹¹⁶ חיים דיין, לשעבר מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, שיחת טלפון, 17 במרס 2016.

¹¹⁷ עמרי שרון, מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, שיחת טלפון, 31 במרס 2016.

¹¹⁸ שם.

¹¹⁹ החלטת הממשלה ה-33, מס' 1584, בדבר [הגברת התחרות בשוקי החלב ובשר הבקר](#), 4 במאי 2014.

¹²⁰ שם, סעיף 13.

¹²¹ [הגברת התחרות בשוקי החלב ובשר הבקר – תיקון החלטת הממשלה](#), 28 במאי 2014.

¹²² משרד החקלאות ופיתוח הכפר, מינהלת השקעות בחקלאות, תוכנית הפיתוח 2016, 17 במרס 2016, עמ' 36–39, התקבל מאסף לוי, סגן בכיר למנהל הרשות לתכנון במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, 2 במאי 2016.

¹²³ אסף לוי, הני"ל, שיחת טלפון, 2 במאי 2016.

¹²⁴ משרד החקלאות ופיתוח הכפר, מינהלת השקעות בחקלאות, תוכנית הפיתוח 2016, 17 במרס 2016, עמ' 36, עמ' 39. התקבל מאסף לוי, הני"ל, 2 במאי 2016. לדברי אסף לוי, ההודעה על הסכום שהוקצה למיגון ושמירה פורסמה באתר האינטרנט של משרד החקלאות ופיתוח הכפר, במחוזות המשרד, בארגוני חקלאים ואצל מייצגי חקלאים: דוא"ל, 3 במאי 2016. בבדיקה

ביטוח מפני גנבת בקר

לדברי גורמים בתחום גידול הבקר, לנוכח הקושי לאבטח בעלי-חיים שנמצאים במרעה בשטחים פתוחים, **חברות הביטוח אינן מבטחות חקלאים מפני גנבת צאן ובקר**.¹²⁵ במענה על שאלתנו בדבר עמדת איגוד חברות הביטוח בישראל על כך השיב עו"ד יוסי הלוי, יועץ-משפטי לאיגוד חברות הביטוח בישראל, כי לנוכח דיני ההגבלים העסקיים אין בידי איגוד חברות הביטוח בישראל מידע עסקי, אך עם זאת, ככל הנראה, "בגלל תדירות הגנבות ושוויין – הנובעים כנראה מאוזלת היד של הגופים האמונים על אכיפת החוק... הסיכון הוא כל כך גבוה שאין אפשרות לתמחרו בפרמיה סבירה".¹²⁶ עם זאת, לדברי עו"ד הלוי, להערכתו אין "מדיניות טוטלית בנושא".

לדברי עו"ד נועה שובל-מור מחברת הביטוח "קנט" (קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות), חברה זו אינה מבטחת את רוב ענפי החקלאות.¹²⁷ הענף היחיד שהיא מבטחת הוא בקר ברפתות; הסיבה לכך היא שלאבטח ולמגן חיות משק הנמצאות בתוך רפתות קל מלאבטח ולמגן בעלי-חיים הנמצאים בשטח פתוח.¹²⁸ עם זאת, לדברי עו"ד מור-שובל, **ביטוח הגנבות של חברת "קנט" אינו מסובסד על-ידי המדינה, לעומת ביטוח נזקי טבע, שהמדינה מסבסדת**.¹²⁹

להלן נתונים על תביעות בגין גנבת בקר ברפתות שהוגשו לחברת "קנט" בשנים 2013–2015.¹³⁰ בשנת 2013 הוגשו שלוש תביעות; שתיים מהן כובדו ושולמו (סך 48,200 ש"ח); בשנה זו היו כ-230 מבוטחים בביטוח בקר על-ידי חברת "קנט" הכולל כיסוי גנבות. בשנת 2014 הוגשו שתי תביעות, אך הן לא שולמו, היות שערכן היה מתחת לסף ההשתתפות העצמית; בשנה זו היו כ-193 מבוטחים בביטוח בקר על-ידי חברת "קנט" הכולל כיסוי גנבות. בשנת 2015 הוגשו שתי תביעות על-ידי מגדל אחד ולא כובדו היות שלמגדל לא היה ביטוח; בשנה זו היו כ-140 מבוטחים בביטוח בקר על-ידי חברת "קנט" הכולל כיסוי גנבות. לסיכום, בשנים 2013–2015 היו מעט תביעות בגין גנבת בקר מרפתות (שבע במספר), ומספר התביעות שכובדו היה קטן עוד יותר – שתיים.¹³¹

לדברי דוביק וייס מהתאחדות מגדלי הבקר, בשנים האחרונות גדל מספר הגנבות במידה ניכרת.¹³² לדבריו, גם את הבקר ברפתות קשה לאבטח, שכן לוקח זמן רב לחקלאי להגיע לרפת מקבלת התרעה על גנבה. נוסף על כך, לדברי וייס, חלק ניכר מהבקר שנגנב מועבר לשטחי הרשות הפלסטינית במעברים היבשתיים, והדבר מצביע על כשל בתפיסת הבקר, הנובע מכך שכלי רכב העוברים לרשות הפלסטינית (לדבריו אין בדיקה של הנוסעים בכלי הרכב, ואף לא של תכולתו); לפירוט נוסף בנושא זה – ראו פרק 10.2.2 שלהלן,

שערכנו באתר [משרד החקלאות ופיתוח הכפר](#), באתר [ארגון מגדלי בקר לבשר](#) ובאתר [התאחדות מגדלי הבקר](#) לא נמצא מידע על האפשרות לקבל תקציב זה.

¹²⁵ עמרי שרון, מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, שיחת טלפון, 31 במרס 2016; חיים דיין, לשעבר מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, שיחת טלפון, 17 במרס 2016.

¹²⁶ עו"ד יוסי הלוי, יועץ-משפטי לאיגוד חברות הביטוח בישראל, דוא"ל, 5 ביוני 2016.

¹²⁷ "קנט" (קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות) היא חברה ממשלתית שכמשתמע משמה, עיקר פעילותה ביטוח חקלאים נגד נזקי טבע. רוב ענפי החקלאות מבוטחים בחברה זו. בחברה שותפים ממשלת ישראל ו-14 ארגוני חקלאים. "קנט" – [קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ](#), כניסה: 31 במרס 2016.

¹²⁸ בקר השוהה במרעה, צאן ולולים אינם מבוטחים. עו"ד נועה מור-שובל, יועצת משפטית ומרכזת הפניות לחברת "קנט" מכוח חוק חופש המידע. שיחת טלפון, 31 במרס 2016.

¹²⁹ שם.

¹³⁰ שם.

¹³¹ עו"ד נועה מור-שובל, הנ"ל, דוא"ל, 10 באפריל 2016.

¹³² נמסר כי אין להתאחדות מגדלי הבקר נתונים על גנבות חקלאיות. דוביק וייס, התאחדות מגדלי הבקר, שיחת טלפון, 10 באפריל, 2016.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

העוסק ברשות המעברים היבשתיים).¹³³ לדברי וייס, בקר שהוברח לרשות הפלסטינית – גם אם נתפס, לא יוחזר לשטחי ישראל – מסיבות תברואתיות.¹³⁴ על-פי תקנות מחלות בעלי-חיים (יבוא בעלי-חיים), התשל"ד-1974, יש לבקש אישור מראש ליבוא בעלי-חיים לישראל, ממנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ופיתוח הכפר, או מי שהוסמך על-ידיו; כמו כן, התקנות קובעות כי בסמכות רופא וטרינר ממשלתי להכניס בעלי-חיים מיובאים להסגר.¹³⁵

5.2. גנבת עופות

להלן בטבלה 13 מוצגים נתונים שהתקבלו ממשמר הגבול על גנבת עופות בשנים 2013–2015.

טבלה 13. אירועי גנבת עופות שדווחו בישראל, 2013–2015

שנה	אירועי גנבת עופות
2013	20
2014	12
2015	31
סך הכול	63

לפי הטבלה, בשנים 2013–2015 דווחו למשטרת ישראל 12–31 אירועים של גנבת עופות בכל אחת מהשנים. יש להביא בחשבון שלא כל אירועי גנבת העופות מדווחים. לדברי מוטי אלקבץ מארגון מגדלי העופות, עיקר הגנבות בענף הלול נעשות בדרום הארץ. הארגון אומנם אינו אוסף נתונים על גנבת עופות, אולם לדבריו הפשיעה מצטמצמת בשנים האחרונות הודות למיגון שנועד למנוע חדירת בעלי-חיים אל הלולים¹³⁶ והותקן בלולים בשנים האחרונות עקב דרישות וטרינריות מטעם משרד החקלאות ופיתוח הכפר.¹³⁷

5.3. גנבה והברחה של דבש וכוורות

לבקשתנו התקבל משמשון הרלינגר, סמנכ"ל ארגון מגדלי הדבורים בישראל, מידע על גנבת דבש וכוורות בישראל. לדבריו, בישראל יש כ-100,000 כוורות פעילות, ומוכרות כמה אפשרויות של גנבת דבש וכוורות: גנבת דבש מתוך כוורות, גנבת כוורות יחידות או קבוצת כוורות (בכל קבוצה יש כ-40 כוורות). הרלינגר מעריך כי גנבי הדבש והכוורות הם בעלי ידע בהתמודדות עם נושא הטיפול בכוורות.¹³⁸ על-פי נתוני משטרת ישראל, בשנת 2015 נרשמו 12 אירועי גנבת כוורות, לעומת תשעה אירועים בשנת 2014 ושבעה בשנת 2013. נתונים אלו שונים במידה ניכרת מנתוני ארגון מגדלי הדבורים, שמסר שמשון הרלינגר.¹³⁹ לפי נתוני הארגון, בשנת 2015 נגנבו בישראל כ-970 כוורות, ולדברי מר הרלינגר מדובר בשיפור לעומת המצב שהיה לפני כחמש שנים – בשנים 2010–2011 נגנבו בישראל כ-3,000 כוורות בשנה. לדבריו, מספר הכוורות

¹³³ דוביק וייס, התאחדות מגדלי הבקר, שיחת טלפון, 10 באפריל 2016.

¹³⁴ שם.

¹³⁵ [תקנות מחלות בעלי-חיים \(יבוא בעלי-חיים\)](#), התשל"ד-1974.

¹³⁶ מוטי אלקבץ, ארגון מגדלי העופות, שיחת טלפון 17 במרס 2016.

¹³⁷ [תקנות רישוי עסקים \(תנאים לרישוי משקי עופות ולולים\)](#), תשמ"א-1981. על-פי התקנות, כל לול צריך להיות בנוי כך שתימנע חדירת בעלי-חיים ובני-אדם, ועליו להיות מוקף גדר ובה שער עם מנעול; סעיף 22 בתקנות.

¹³⁸ שמשון הרלינגר, סמנכ"ל ארגון מגדלי הדבורים בישראל, שיחת טלפון, 16 במרס 2016.

¹³⁹ שם.

שנגנבות בכל שנה ירד ירידה חדה הודות לשילוב של פעילות משמר הגבול למיגור הגנבות, שימוש בציוד לקביעת מיקום המבוסס על משדרים ומקלטים¹⁴⁰ וגדר ההפרדה שנבנתה ביהודה ושומרון.¹⁴¹ עוד לדבריו, בכ-95% מאירועי גנבת הכוורות שמאותרים בסיוע המשדרים, הכוורות נמצאות בשטחי יהודה ושומרון.¹⁴² בבדיקת נתיבי ההברחה נמצא כי לעתים הסחורה הגנובה מועברת דרך מעברי גבול ולעתים דרך פרצות בגדר ההפרדה. פרטים נוספים על פעולת רשות המעברים היבשתיים ראו בפרק 10.2.2.

יש לתת את הדעת על הפער בין נתוני המשטרה לבין הנתונים שנאספו על-ידי החקלאים. ככל הנראה סיבת הפער היא אי-דיווח של חקלאים למשטרת ישראל על גנבת דבש וכוורות, משום שחברות הביטוח אינן מבטחות מגדלי דבורים מפני גנבות, היות שהכוורות ממוקמות בשטחים פתוחים, שהם קשים לאבטחה.¹⁴³ מכיוון שהכוורות אינן מבטחות, אין לחקלאים נטייה לדווח למשטרה.¹⁴⁴ נזכיר כי לדברי היועץ המשפטי לאיגוד חברות הביטוח בישראל, לחברות הביטוח אומנם לא כדאי לבטח חקלאים, ורובן אינן עושות זאת, אף שאין מדיניות אחידה בכל חברות הביטוח (ראו פרק 5.1).

5.4. גנבות בענף גידולי השדה

משטרת ישראל לא מסרה נתונים על גנבות בענף גידולי השדה (חיטה, שעורה, חומס, חמניות וכדומה). מידע על אופי הפשיעה החקלאית בתחום זה נמסר על-ידי אורי נעמתי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה.¹⁴⁵ לדבריו, הערך הכספי של גידולי השדה אינו רב, ולכן לא מרבים בגנבות אלו.¹⁴⁶ עם זאת, ציוד חקלאי וחומרים המשמשים בענף זה נגנבים לעתים קרובות.¹⁴⁷ בין היתר נגנבים טרקטורים (ראו פרטים בפרק 6.1 להלן), קו-נועים,¹⁴⁸ גנרטורים ודלק.¹⁴⁹ עוד לדברי נעמתי, משמר הגבול פועל למיגור הפשיעה, ורוב החקלאים בתחום גידולי השדה הם מתמי"דים (כלומר מתנדבים במדים) במשמר הגבול. פעילותו של ארגון "השומר החדש" מסייעת גם היא במניעת פשיעה חקלאית, גם בתחום גידולי השדה (ראו פרק 11.3). עם זאת, לדבריו יש הצורך בהגברת התיאום בין הגורמים האמונים על משימות השמירה בשטח, שכן לעתים חוסר תיאום בין הגורמים בשטח גורם לבזבוז משאבים ולפעולה לא יעילה. בין הצעותיו: הקמת מרכז שליטה ושימוש במטוס זעיר ללא טייס. אומנם משאבים אלו קיימים, לדבריו, במועצות האזוריות,

¹⁴⁰ את האמצעים הטכנולוגיים לקביעת מיקום מספקות חברות פרטיות, והשימוש בהם ממומן על-ידי החקלאים. שמשון הרלינגר, סמנכ"ל ארגון מגדלי הדבורים בישראל, שיחת טלפון, 16 במרס 2016.

¹⁴¹ ש.ם.

¹⁴² ש.ם.

¹⁴³ במקרים יוצאי דופן יישובים כפריים מסוימים מבטחים בחברת ביטוח בהסכם כולל; במקרים אלו הסכימה חברת הביטוח לבטח גם את הכוורות. ש.ם.

¹⁴⁴ ש.ם.

¹⁴⁵ אורי נעמתי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה, שיחת טלפון, 7 באפריל 2016.

¹⁴⁶ בין היתר דווח על מקרה שבו גנבים קצרו בעצמם יכול בשדה בעזרת קומביין, ואז גנבו אותו. ש.ם. מקרה זה עשוי להעיד על האפשרות שהגנבים מכירים את עבודת הפלחה ואולי אף מועסקים בה.

¹⁴⁷ ש.ם.

¹⁴⁸ קו-נוע הוא מערכת השקיה עילית המשמשת בשטח פתוח. המערכת מונעת באופן חשמלי ומקבלת מים מקו המים בשדה. היא מורכבת מצינור מים עילי המונע באופן קווי או מעגלי ועליו פתחים להמטרת מים. אפשר להפעיל את הקו-נוע על-ידי רשת החשמל או על-ידי גנרטור הצורך דלק.

¹⁴⁹ אורי נעמתי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה, שיחת טלפון, 7 באפריל 2016.

אך אין תיאום בין המועצות לבין משמר הגבול.¹⁵⁰ עוד לדבריו, יש תופעה של פשיעה בלתי מדווחת, אך מטבע הדברים, שיעורה אינו ידוע.¹⁵¹

5.5. גנבה והברחה של ירקות

משטרת ישראל לא העבירה לידינו נתונים בנושא זה. לדברי אלי אהרון, מזכיר ארגון מגדלי הירקות – אגודה חקלאית שיתופית, אין בידינו נתונים על גנבות חקלאיות של ירקות, אך בשנים האחרונות תופעה זו התרחבה.¹⁵² לדבריו, אין למגדלי הירקות אמצעי מיגון בפני גנבות, ואין אפשרות לגדר חלקות גידול, משום שהן גדולות ובמקרים רבים נמצאות במרחק רב מבתי החקלאים, ואין לחקלאים כל דרך להגן עליהן. עוד לדבריו, שמירה ואבטחה למניעת פשיעה חקלאית נעשות על-ידי משמר הגבול ומתנדבי משמר הגבול בלבד, ואין שמירה מטעם ארגון מגדלי הירקות.¹⁵³ הנזק הכלכלי למגדלי הירקות מגנבת תוצרת נאמד במיליוני שקלים רבים, אך אין נתונים מדויקים על כך.¹⁵⁴ נזק נוסף נגרם לחקלאים מהברחת תוצרת חקלאית משטחי יהודה ושומרון ועזה לישראל; לדברי מר אהרון, תוצרת זו, שהיא באיכות גרועה, נגועה בוורוסים ונמכרת ללא בדיקת שאריות חומרי הדברה, במחיר זול, לסיטונאים בישראל.¹⁵⁵ לדבריו, יש מערכות טכנולוגיות שעשויות לסייע באבטחה ושימוש בהן עשוי לעזור למגר את הפשיעה החקלאית, ואפשר לסייע לחקלאים ברכישתן.¹⁵⁶

6. סוגים נוספים של פשיעה חקלאית

להלן נתונים שהתקבלו ממשטרת ישראל ומגורמים נוספים על פשיעה חקלאית מסוגים נוספים. מדובר בעבירות נפוצות במגזר הכפרי, אף שאינן קשורות לענפי חקלאות ספציפיים: גנבת טרקטורים, גנבת תשתיות, חבלה, גרימת נזק, הצתת שטחי מרעה וגביית דמי חסות מחקלאים.

¹⁵⁰ אורי נעמתי, מנכ"ל ארגון עובדי הפלחה, שיחת טלפון, 7 באפריל 2016.

¹⁵¹ ש.ם.

¹⁵² אלי אהרון, מזכיר ארגון מגדלי הירקות, דוא"ל, 31 במרס, 2016.

¹⁵³ ש.ם.

¹⁵⁴ ש.ם.

¹⁵⁵ ש.ם, וכן דוא"ל, 1 במאי 2016.

¹⁵⁶ ש.ם.

6.1. גנבת טרקטורים

בטבלה 14 שלהלן מוצגים נתונים שהתקבלו ממשמר הגבול על גנבת טרקטורים בשנים 2013–2015.¹⁵⁷

טבלה 14. אירועי גנבת טרקטורים שדווחו למשטרת ישראל, 2013–2015¹⁵⁸

שנה	מספר אירועי גנבת טרקטורים	מספר טרקטורים שהוחזרו לבעליהם
2013	88	22
2014	72	22
2015	77	18
סך הכול	237	62

לפי הטבלה, בשנים 2013–2015 דווח למשמר הגבול על 237 אירועי גנבת טרקטורים. ממשמר הגבול נמסר כי רוב הטרקטורים נגנבו במחוז הדרום (136 טרקטורים) ובמחוז המרכז (56 טרקטורים). בשנת 2015 נרשמה עלייה במספר גנבות הטרקטורים במחוז הצפון (12 בשנת 2015, לעומת שלוש בשנת 2014) ובמחוז החוף (שמונה טרקטורים נגנבו בשנת 2015, לעומת ארבעה בשנת 2014). בתשובת משמר הגבול הודגש כי טרקטורים רבים נתפסים על-ידי אנשיו ומוחזרים לבעליהם. לפי הטבלה, בשנים 2013–2015 הוחזרו לבעליהם 62 טרקטורים גנובים, כ-26% מכלל הטרקטורים שנגנבו בתקופה זו.¹⁵⁹

6.2. גנבת תשתיות¹⁶⁰

משטרת ישראל העבירה לידינו נתונים על גנבת תשתיות, כהגדרתן בסעיף 384א.א(1) לחוק העונשין (דבר המשמש חלק מקווי תשתיות, מתקני תשתיות או חיבור אליהם, או דבר שמטרתו הבטחת בטיחות הציבור).¹⁶¹ הנתונים מוצגים להלן בטבלה 15.

טבלה 15. אירועי גנבת תשתיות שדווחו למשטרת ישראל, 2013–2015¹⁶²

שנה	אירועי גנבת תשתיות
2013	134
2014	97
2015	30
סך הכול	261

¹⁵⁷ על-פי משטרת ישראל, בהגדרת טרקטורים כלולים גם טרקטורונים חקלאיים. סני"צ דויד גרדר-שגיב, קמ"ד מחקר סטטיסטיקה, משטרת ישראל, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁵⁸ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.
¹⁵⁹ ש.ם.

¹⁶⁰ ש.ם.

¹⁶¹ [חוק העונשין, תשל"ז-1977](#), סעיף 384, "גנבה בנסיבות מיוחדות". אילנה זנגליץ, מדור מחקר וסטטיסטיקה, משטרת ישראל, שיחת טלפון, 23 במאי 2016. הנתונים על גנבת תשתיות הם על מעשי גנבה במגזר הכפרי או בשטח חקלאי בלבד, כאמור בפרק 2.1 – הגדרות משטרת ישראל. אילנה זנגליץ, הני"ל, שיחת טלפון, 14 ביוני 2016.

¹⁶² סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

מטבלה 15 עולה תמונה של מגמת ירידה במספר אירועי גנבת תשתיות שדווחו למשמר הגבול בשנים 2013–2015. לא ידוע לנו אם אומנם חלה ירידה במספר מקרי הגנבה או שמדובר בעלייה במספר מקרי הפשיעה הבלתי-מדווחת.

6.3. חבלה, גרימת נזק, הצתה ושרפת שטחי מרעה¹⁶³

כפי שעולה מטבלה 1, בשנים 2011–2015 נפתחו כ-35 תיקים בגין הצתה, אך מספר ההצתות בפועל הוא ככל הנראה גדול בהרבה. עדות לכך יש בעובדה שבשנת 2014 נפתחו במשטרת ישראל רק שלושה תיקים בגין הצתה (ראו טבלה 1).¹⁶⁴ עם זאת, משנתון המשרד לביטחון הפנים עולה כי בשנת 2014 היו בישראל 28,543 שרפות בשטח פתוח (שהיו כ-65% מכלל אירועי השרפה באותה שנה).¹⁶⁵ נזכיר כי על-פי ההגדרות שהעבירה לידנו משטרת ישראל (ראו פרק 1.1), בהגדרת פשיעה חקלאית כלולות גם עבירות שנעשו בשטחים פתוחים דוגמת יער, מטע, משתלה, שדה, וכן במושב ובקיבוץ. ייתכן שלא כל אירועי השרפה בשטח פתוח הם אומנם בתחום הפשיעה החקלאית. ייתכן שחלק מהשרפות נגרמו מנזקי מזג האוויר או עקב רשלנות של מטיילים, אולם ייתכן שחלקן נגרמו בנסיבות של פשיעה חקלאית, ויש לתת את הדעת על הפער בין מיעוט תיקי החקירה שנפתחו בגין הצתה (כאמור, שלושה תיקים בשנת 2014 ו-35 תיקים בכל התקופה 2011–2015) ובין מספר השרפות שפרצו בשטחים פתוחים בישראל. לדברי רן שלף, רמ"ח חקירות ברשות הארצית לכבאות והצלה, אין נתונים סטטיסטיים על הסיבות לדלקות, ובכל שנה נחקרים מקרים יחידים של שרפות בשטח פתוח (רוב החקירות, כ-5,000 במספר, נערכות בגין שרפות במבנים ובכלי רכב).¹⁶⁶ גם לדברי רמי זריצקי, הממונה על הגנה על היערות מאש בקרן קיימת לישראל (קק"ל), אין בידי ארגונו נתונים מדויקים על הצתות, בגלל הקושי להוכיח כי דלקה פרצה עקב הצתה.¹⁶⁷ עם זאת, לדברי מר זריצקי, היו מקרים שקק"ל הגישה תלונות למשטרת ישראל על חשד להצתה, אולם אלה לא הגיעו לכלל הגשת כתב אישום.¹⁶⁸

לפי ארגון "השומר החדש", שהוא ארגון אזרחי הפועל בין השאר למיגור הפשיעה החקלאית באמצעות פעולות שמירה ופעילות חינוכית (לפרטים נוספים ראו בפרק 11.3), מספר מקרי ההצתה גדול בהרבה. לפי הארגון יש כמה סוגי חבלה וגרימת נזק בשטחים חקלאיים, ובהם הצתה, השחתת רכוש (גדרות, טרקטורים ושקתות), הרג בעלי-חיים והרעלת מקורות מים. על-פי הארגון, חלק מההצתות הן ספורדיות, ואילו אירועי הצתה אחרים הם שיטתיים ונעשים בעקביות שנה אחר שנה במטרה להתיש את החקלאים ולגרום להם לנטוש את הקרקע. נוסף על כך נמסר מארגון "השומר החדש" כי הצתת שטחים חקלאיים היא החבלה הקלה ביותר לביצוע, היות שעל-פי רוב קרקע חקלאית עלולה לעלות באש בתוך זמן קצר ביותר, והערכת הארגון היא שעלות כיבוי אש במקרה יחיד נעה בין אלפי שקלים (לכיבוי הצתה על-ידי צוות כיבוי בסיסי) למיליוני שקלים (עלות הפעלת מטוסי כיבוי וכמה צוותי כיבוי).¹⁶⁹

¹⁶³ מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

¹⁶⁴ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁶⁵ נוסף על אלה היו גם כ-12,653 שרפות במבנים ו-2,913 אירועי שרפת כלי רכב. אין בידינו נתונים על התפלגות האירועים הללו בין המגזר הכפרי למגזר העירוני. המשרד לביטחון הפנים, האגף למדיניות תכנון אסטרטגי, [שנתון המשרד לביטחון הפנים, 2015](#), יוני 2015. כמו כן היו גם כ-12,653 שרפות במבנים ו-2,913 אירועי שרפת כלי רכב. אין בידינו נתונים על התפלגות האירועים הללו בין המגזר הכפרי למגזר העירוני.

¹⁶⁶ רן שלף, רמ"ח חקירות, הרשות הארצית לכבאות והצלה, שיחת טלפון, 2 ביוני 2016.

¹⁶⁷ רמי זריצקי, ממונה על הגנה על היערות מאש, קרן קיימת לישראל, שיחת טלפון, 2 ביוני 2016.

¹⁶⁸ ש.ם.

¹⁶⁹ מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

להלן נתונים על הצעות מכוונות שארגון "השומר החדש" אסף בשנת 2015.¹⁷⁰ נציין כי ארגון "השומר החדש" הוא ארגון אזרחי, ואין בסמכותו לקבוע מיהו הגורם המצית או מהו הרקע להצעה,¹⁷¹ אולם בחלק מהמקרים מדובר בהצעות חוזרות ונשנות, ולפי הארגון לעתים הצעות קשורות לניסיונות השתלטות של גורמים עברייניים מיישובי הסביבה.¹⁷²

סיכום נתוני "השומר החדש" על הצעות: בשנת 2015 דווחו לארגון 27 אירועי הצעה (בנתונים אלו לא נכללות ההצעות החוזרות ונשנות בקיבוץ חמדיה שידובר בהן להלן). יש לתת את הדעת על הפער בין מידע זה לבין מספר ההצעות שנרשם במערכת המחשוב של משטרת ישראל – כאמור, שלוש הצעות בלבד בשנת 2015 (ראו טבלה 1).¹⁷³ יתר על כן, ארגון "השומר החדש" אינו פעיל בכל אזורי הארץ, ולכן יתכן שהיו הצעות שלא תועדו גם על-ידי.

נוסף על האמור, ארגון "השומר החדש" העביר לידינו נתונים על 23 הצעות שנרשמו בקיבוץ חמדיה; אירועים אלו מובאים כדוגמה אחת למקרים רבים של הצעות שיטתיות לאורך שנים, שלפי הארגון מלוות בניסיונות השתלטות על חלקות מרעה ובהשחתת גדרות בקר. בקיבוץ חמדיה נרשמו הצעות בשנים: 2002, 2003, 2004, 2005, 2009 (כמה מוקדי שרפה), 2010 (שלוש הצעות), 2011 (שתי הצעות), 2012, 2013 (ארבע הצעות) ו-2015 (שש הצעות).¹⁷⁴

לנוכח מידע זה על ההצעות בשטחים חקלאיים, ארגון "השומר החדש" ממליץ להכיר בחקלאים שנפגעו מהן קורבנות טרור חקלאי, וכן להגביר את פעולות השמירה על-ידי העסקת תצפיתנים ועל-ידי פעולות ציתות ואיכון טלפוני.¹⁷⁵

6.4 גביית דמי חסות מחקלאים

ממשטרת ישראל נמסר כי בשנים האחרונות לא נפתחו תיקים פליליים בגין עבירת גביית דמי חסות מחקלאים.¹⁷⁶ נציין כי מטבעה עבירה זו היא בתת-דיווח על-ידי הנפגעים. נושא גביית דמי חסות מחקלאים עלה בשיחות רבות עם גורמים האמונים על שמירת הביטחון במרחב הכפרי אולם אין נתונים זמינים בנושא זה.

¹⁷⁰ אין בידי ארגון "השומר החדש" נתונים מלאים על השנים שקדמו לשנת 2015. מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 11 במאי 2016.

¹⁷¹ הצעות מכוונות יתכנו גם בגלל ונדליזם ולצורך הונאות ביטוח. כמו כן, ייתכנו שרפות לא מכוונות, שהן תוצאת רשלנות או תאונה.

¹⁷² בשנת 2014 התקבל בארגון "השומר החדש" מידע על הצעות בשני מקומות ביישובים גבעת ניל"י (הצעות שיטתיות שנה אחר שנה) ובחוות "כרי דשא" של משרד החקלאות ופיתוח הכפר (נשרפו 3,000 דונם של שדות מרעה; האירוע לווה בהשתלטות של גורמים עברייניים על כ-2,000 דונם משטחי החווה). בשנת 2015 נרשם מספר גדול בהרבה של אירועי הצעה; בגבעת ניל"י (שתי הצעות, שנשרפו בהן כ-780 דונם אדמות מרעה); כוכב-הירדן (שתי הצעות, שנשרפו בהן עשרות דונמים של אדמות מרעה); בית-לחם הגלילית (ארבע הצעות ואיומים על חיי החקלאי); חוות "כרי דשא" של משרד החקלאות ופיתוח הכפר (שתי הצעות, שניזוקו בהן עשרות דונמים של שדות מרעה, והשתלטות עברייניים על 2,000 דונם משטחי החווה); יבנאל (שבע הצעות, שנשרפו בהן 3,000 דונם של שדות מרעה ו-300 עצי תמר); ציפורי (הצעות חוזרות ונשנות מדי שנה, שנשרפו בהן כמה דונמים של שדות מרעה); מולדת (שני אירועים, שנשרפו בהם כ-500 דונם של שדות מרעה), בית-השיטה (שתי הצעות, שנשרפו בהן 50 דונם שדות חטיטה); גלבע (הצעות שנה אחרי שנה – 300 דונם של שדות מרעה), ועין-חרוד מאוחד (הצעות ספורדיות של כ-200 דונם שדות חטיטה). מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

¹⁷³ על-פי ארגון "השומר החדש", כל מקרי ההצעה המוזכרים בפרק זה דווחו למשטרה. מאיה אייזנברג, הנ"ל, דוא"ל, 11 במאי 2016.

¹⁷⁴ הנ"ל, דוא"ל, 12 באפריל 2016.

¹⁷⁵ שם.

¹⁷⁶ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

מארגון "השומר החדש" נמסר כי גביית דמי חסות מוכרת גם בצפון הארץ וגם בדרומה, ויש שלוש סיבות לקושי בחשיפת עבירה זו: ¹⁷⁷

1. ברובם המוחלט של המקרים גביית דמי החסות נעשית דרך עסק מורשה דוגמת חברת שמירה, וכך ההתקשרויות חוקיות לכאורה;

2. חקלאים שסירבו לשלם חוששים לדווח כדי שהפשיעה נגדם לא תחמיר;

3. ייתכנו מקרים שבהם החקלאי המשתף פעולה עם העבריינים ומשלם את דמי החסות מבצע עבירה כלכלית. מסיבה זו אין מקרים שבהם חקלאים שילמו דמי חסות ודיווחו על כך.

נציין כי עד כה לא עלה הנושא של גביית דמי חסות במגזר החקלאי על שולחן הכנסת. בסקירת הפעילות הפרלמנטרית בנושא זה בישראל מצאנו שלא הועלו הצעות חוק ולא נערכו דיונים בנושא זה בוועדות הכנסת; הוגשו ארבע הצעות לסדר-היום בנושא גביית דמי חסות, אולם הן התייחסו לאירועים שדווחו במגזר העירוני.

נדגיש כי אין בחוק העונשין סעיף המתייחס באופן ייחודי לאיסור גביית דמי חסות, אולם על-פי סעיף 428 לחוק (סחיטה באיומים), "המאיים על אדם בכתב, בעל-פה או בהתנהגות, בפגיעה שלא כדין בגופו או בגוף אדם אחר, בחירותם, ברכושם, בפרנסתם, בשמם הטוב או בצנעת הפרט שלהם, או מאיים על אדם לפרסם או להימנע מפרסם דבר הנוגע לו או לאדם אחר, או מטיל אימה על אדם בדרך אחרת, הכול כדי להניע את האדם לעשות מעשה או להימנע ממעשה שהוא ראוי לעשותו, דינו – מאסר שבע שנים; נעשו המעשה או המחדל מפני איום או הטלת אימה כאמור, או במהלכם, דינו – מאסר תשע שנים".¹⁷⁸ נציין כי סעיף זה של חוק העונשין עשוי לשמש בסיס חוקי להענשת גורמים עברייניים הגובים או המבקשים לגבות דמי חסות מחקלאים, ולהרתעתם.

יש לשקול מהם הצעדים שיש לנקוט כדי לסייע לחקלאים להגיש תלונה על גורמים עברייניים המנסים לגבות מהם דמי חסות.

7. הערך הכספי של סחורה שנגנבה או ניזוקה

מתשובת משטרת ישראל על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת עולה כי אין בידי המשטרה מידע על ערכה הכספי של סחורה שנגנבה.¹⁷⁹ משרד האוצר אינו אוסף מידע מתברות הביטוח על-פי קטגוריית "פשיעה חקלאית".¹⁸⁰ עם זאת, מידע חלקי בנושא זה התקבל מארגוני החקלאים.

לעניין ערכם הכספי של ראשי צאן ובקר, לדברי עמרי שרון, מנכ"ל ארגון מגדלי הבקר לבשר, הנזק הכלכלי הנגרם על-ידי גנבת עגל גדול משוויו הכספי של העגל, היות שהתהליך המוביל להמלטת עגל נמשך כשנה, ובתקופה זו החקלאים משקיעים בגידול האם. מחירם של פריטי צאן ובקר נמסרו מארגון מגדלי הבקר לבשר,¹⁸¹ אולם היות שלא נמסרו לנו פרטים מדויקים על מספר ראשי הצאן והבקר שנגנבו, אין באפשרותנו להעריך את גובה הנזק הכלכלי הנגרם כתוצאה מסוג זה של פשיעה.

¹⁷⁷ מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל ו-11 במאי 2016.

¹⁷⁸ [חוק העונשין תשל"ז – 1977](#), סעיף 428, סחיטה באיומים.

¹⁷⁹ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁸⁰ אוהד מעודי, מנהל ביטוחי רכוש, אגף שוק ההון, משרד האוצר, שיחת טלפון, 27 בינואר 2016.

¹⁸¹ מחירו של עגל צעיר הוא כ-3,000 ש"ח. עמרי שרון, מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, שיחת טלפון, 31 במרס 2016. הנתונים שלהלן נמסרו על-ידי חיים דיין, לשעבר מנכ"ל מועצת ארגון מגדלי הבקר לבשר, 17 במרס 2016: מחירו של עגל

מידע נוסף על נזקה הכלכלי של הפשיעה החקלאית בתחום הדבש נמסר על-ידי ארגון מגדלי הדבורים. ערכה של כל כוורת הוא כ-1,500-2,000 ש"ח.¹⁸² כאמור בפרק 5.3, לדברי שמשון הרלינגר, סמנכ"ל ארגון מגדלי הדבורים, בשנת 2015 נגנבו בישראל כ-970 כוורות. מכאן נובע שערכן הכספי של הכוורות שנגנבו הוא כ-1,500,000-2,000,000 ש"ח.

8. פשיעה חקלאית בלתי מדווחת

על-פי אתר האינטרנט של משטרת ישראל, בשנת 2014 ירדה הפשיעה החקלאית בישראל ב-14% לעומת שנת 2013, ובשנת 2013 הפשיעה החקלאית בישראל הייתה פחותה בכ-22% מאשר בשנת 2012.¹⁸³ לפי הפרסום חלה ירידה במספר האירועים של גנבת בעלי-חיים וציד חקלאי, וירידה זו בפשיעה החקלאית היא המשך של מגמת ירידה שנמשכת זה עשור. יצוין כי הנתונים מבוססים על תלונות שהוגשו למשטרת ישראל על אירועי פשיעה חקלאית. **בנתונים אלו לא נכללת כמונן פשיעה בלתי מדווחת – נושא שעלה באופן קבוע בשיחות עם נציגי ארגוני החקלאים (ראו פרק 5, שעניינו פשיעה חקלאית בענפי חקלאות שונים).**

חיזוק לטענה בדבר שיעור גבוה של פשיעה בלתי מדווחת במגזר החקלאי עולה מנתונים שדווחו לארגון "השומר החדש" על-ידי חקלאים שהיו קורבנות לפשיעה כזאת.¹⁸⁴ הנתונים נרשמו במחוז הדרום ובמחוז הצפון, שבהם הארגון פועל, ונכללות בהם עבירות מסוגים שונים, ובהן הצתה, גנבת בעלי-חיים ותוצרת חקלאית, השחתת גדרות, הסגת גבול והרעלת בעלי-חיים. סיכום מידע זה יוצג להלן בטבלה 16.

טבלה 16. סיכום נתוני ארגון "השומר החדש" על פשיעה חקלאית בשנים 2015-2016¹⁸⁵

מחוז	מספר האירועים שנרשמו	מספר התלונות שהוגשו למשטרה
הצפון	52	13
הדרום	33	5

מנתוני ארגון "השומר החדש" עולה כי חקלאים מגישים תלונה למשטרה בגין כ-15%-25% מכלל אירועי הפשיעה החקלאית, כלומר כ-75%-85% מהאירועים אינם מגיעים לידיעת המשטרה.

גם לדברי יו"ר ועדת הביטחון במועצה האזורית עמק חפר, רון פז, פשיעה חקלאית רבה אינה מדווחת, בשל "אוזלת יד של המשטרה", לדבריו.¹⁸⁶ "תחושת חוסר האונים של תושבים במגזר הכפרי נוכח חולשתה של המשטרה בטיפול בפשיעה במגזר הכפרי" עלתה גם בדוח מבקר המדינה משנת 2012.¹⁸⁷ מבקר המדינה

הוא כ-8,000 ש"ח; מחיר פרה – כ-7,000-8,000 ש"ח; מחיר פר הוא כ-15,000 ש"ח. הערכה שונה אחרת התקבלה מארגון "השומר החדש", שנקבעה לדבריהם לפי שווי השוק ולפי הערכות שמאי נזקים: מחיר פרה – 6,000 ש"ח, מחיר עגל – 2,000-10,000 ש"ח (תלוי בזן, בגיל ובמשקל), טלה – 1,000 ש"ח, כבש בוגר – 2,000-2,500 ש"ח. מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

¹⁸² לצורך קביעת מחיר כוורת אפשר להתייחס לכוורת כאל אמצעי ייצור, אך גם כאל תוצרת חקלאית – דבש; מחיר כוורת נקבע על-פי עונת השנה – כאשר יש בה כמות גדולה של דבש, מחירה גבוה יותר. שמשון הרלינגר, סמנכ"ל ארגון מגדלי הדבורים, שיחת טלפון, 16 במרס 2016.

¹⁸³ משטרת ישראל, [ירידה בפשיעה החקלאית בישראל](#), 18 בינואר 2015.

¹⁸⁴ בשנת 2016 נאספו נתונים עד חודש אפריל. מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

¹⁸⁵ שם.

¹⁸⁶ רון פז, יו"ר ועדת הביטחון במועצה אזורית עמק חפר, שיחת טלפון, 31 בינואר 2016.

¹⁸⁷ משרד מבקר המדינה, [סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי](#), דוח ביקורת שנתי מס' 62, לשנת 2012, עמ' 1708.

קבע כי "ראוי שהמשטרה תבחן ותיישם דרכים שיביאו להגדלת היקף הדיווח של הציבור בדבר עברות חקלאיות, ובכך תשפר את אמון הציבור בפעילותה". ממצאים נוספים בדוח המבקר יובאו להלן בפרק 12. סיבות אפשריות לאי-דיווח של חקלאים על פשיעה חקלאית עלו גם בדיוני ועדת הפנים והגנת הסביבה של הכנסת במסגרת יום החקלאות בכנסת בשנת 2007 בנושא: מכת הגנבות של ציוד ותוצרת חקלאית.¹⁸⁸ הסיבות שצוינו בדיון הן אלה:

- רוב המשקים החקלאיים אינם מבוטחים מפני גנבות, אלא רק מפני נזקי טבע, היות שעל-פי רוב חברות הביטוח אינן מבטחות את החקלאים מפני גנבות. הסכמתה של חברת ביטוח לבטח משק חקלאי מותנית בהתקנת אמצעי מיגון והתראה.¹⁸⁹ לדברי רון פז, יו"ר ועדת הביטחון במועצה האזורית עמק חפר, עלות התקנת מערכות המיגון גבוהה.¹⁹⁰ נוסף על עלות התקנת מערכת כזו יש להביא בחשבון גם את עלות התפעול והאחזקה שלה, למשל – עלות העסקת איש מוקד ותיקון המערכת הנדרש בעקבות פגעי מזג האוויר או חבלה מכוונת.¹⁹¹ נזכיר כי בפרק 5.1 הבאנו נתונים על תביעות שהוגשו בגין גנבת בקר מרפתות – גידול בקר ברפתות הוא ענף החקלאות היחיד שבגינו יש אפשרות לרכוש פוליסת ביטוח נגד גנבה.

- סיבה אפשרית נוספת שהוזכרה בישיבת הוועדה היא ענישה בלתי-מספקת בבתי-המשפט – מעטים הם העבריינים שמוגש נגדם כתב אישום, ומעטים עוד יותר נענשים ענישה מרתיעה.¹⁹² בפרק 4 נאמר שבשנים 2011–2015 פתחה המשטרה 5,239 תיקי חקירה בגין פשיעה חקלאית, אך גובשו לכל היותר 118 כתבי אישום, והטיפול בתיקים רבים נמשך זמן רב. מעטים מכתבי האישום האלה הגיעו לכלל הכרעת דין וענישה. לנוכח מצב זה, חקלאים רבים אינם מגישים תלונה במשטרה על פשיעה חקלאית.

9. הקשיים שמשטרת ישראל נתקלת בהם בפעילותה נגד פשיעה חקלאית¹⁹³

בתשובה לשאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת נמסר ממשטרת ישראל פירוט הקשיים שהיא נתקלת בהם בפעילותה נגד פשיעה חקלאית. להלן הקשיים שנמנו:¹⁹⁴

1. יכולת טיפול מוגבלת במחוללי הפשיעה מתחום הרשות הפלסטינית לנוכח קשיים מבצעיים אובייקטיביים (ראו תשובת מתאם הפעולות בשטחים בפרק 10.2.4).
2. זירות עבירה קשות – ברוב המקרים גנבות חקלאיות נעשות בשטחים פתוחים שאי-אפשר לאסוף בהם ראיות פורנזיות מהזירה שיובילו לחשודים.¹⁹⁵

¹⁸⁸ ועדת הפנים והגנת הסביבה, ישיבה בנושא: [במסגרת יום החקלאות בכנסת – מכת הגנבות של ציוד ותוצרת חקלאית](#), פרוטוקול מס' 151, 15 במאי 2007.

¹⁸⁹ שם.

¹⁹⁰ לדוגמה, במסגרת פרויקט "עיר ללא אלימות" יש כוונה להתקין מערכות מיגון המבוססות על מצלמות. עלות ההתקנה תהיה כ-2 מיליון ו-500,000 ש"ח מתקציב המועצה המקומית עמק חפר ומהמשרד לביטחון הפנים. רון פז, יו"ר ועדת הביטחון במועצה אזורית עמק חפר, שיחת טלפון, 31 בינואר 2016.

¹⁹¹ שם.

¹⁹² ועדת הפנים והגנת הסביבה, ישיבה בנושא: [במסגרת יום החקלאות בכנסת – מכת הגנבות של ציוד ותוצרת חקלאית](#), פרוטוקול מס' 151, 15 במאי 2007.

¹⁹³ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁹⁴ שם.

¹⁹⁵ פורנזי - ששיך או קשור ליישום ידע מדעי ושיטות מדעיות לצורך פענוח פשעים וברור בעיות משפטיות, [מילון רב-מילים](#).

3. רוב עבירות הפשיעה החקלאית מסווגת כ"עוון", ולפיכך גורמי התביעה והפרקליטות מתייחסים אליהן כאל "עבירות זוטרות בחוק העונשין", ותיקים רבים נסגרים מחוסר עניין לציבור ללא הגשת כתבי אישום.

4. בתי-המשפט מתייחסים בסלחנות למחוללי פשיעה חקלאית. הענישה הקלה שנגזרת על הנאשמים אינה מרתיעה אותם ואינה מונעת את חזרתם למעגל הפשיעה. נתונים על כך ראו לעיל בסוף פרק 4.

5. לימ"רים הכפריים של משמר הגבול יש אחריות לתחומי פשיעה נוספים במגזר הכפרי, ולא רק לפשיעה חקלאית. עובדה זו יוצרת מגבלה במונחים של משאבי זמן וכוח-אדם.¹⁹⁶

6. חוסר באמצעים טכנולוגיים במשמר הגבול, סיגינטיים¹⁹⁷ ויומינטיים¹⁹⁸ וכלי איסוף מידע חדשים שעשויים לסייע בהתמודדות עם פשיעה חקלאית. על-פי המשטרה, סיבת המחסור היא התעדוף הארגוני של משמר הגבול במהלך השנים, שעדיין לא שופר. בהקשר זה נמסר מהמשטרה כי שימוש ברחפנים היה מסייע באיתור ובהובלת עדרים גנובים מייד לאחר הגנבה, ובסריקת השטח ממבט-על לאיתור חוליות גנבים המסתתרות בשטח לפני ואחרי גנבה. אמצעי טכנולוגי זה עדיין אינו בשימוש המשטרה.¹⁹⁹

10. פעולות של גורמים ממשלתיים למאבק בפשיעה החקלאית

להלן מידע על פעילותם של גורמים ממשלתיים למאבק בפשיעה החקלאית. ראשית, נתאר את פעילותו של משרד החקלאות ופיתוח הכפר בתחום זה ולאחר מכן נציג מידע על גורמים נוספים, הכפופים למשרד ממשלה שונים.

10.1. פעילות משרד החקלאות ופיתוח הכפר במסגרת המאבק בפשיעה חקלאית

משרד החקלאות ופיתוח הכפר מטפל בעבירות האלה: שרפת שדות חקלאיים, הברחת תוצרת חקלאית מתחומי הקו הירוק לשטחי הרשות הפלסטינית, הברחת תוצרת חקלאית לשטחי מדינת ישראל, עבירות על חוק צער בעלי-חיים והתקנות שהותקנו מכוחו, פקודת הכלבת, פקודת היערות, פקודת הרוקחים – מבחינת תרופות וטרינריות, רגולציה של ייצור ושיווק מוצרים חקלאיים שלגביהם נקבע משטר היתרים ומכסות בתחום הביצים, הדבש והחלב.²⁰⁰ במעשי פשיעה דוגמת גנבת ציוד חקלאי, גנבת ברזל, חבלה במערכות תקשורת, גדרות או מערכות מים, גם אם הם קשורים למגזר החקלאי, גורמי משרד החקלאות אינם מטפלים. במענה שהתקבל ממשרד החקלאות על פניית מרכז המחקר והמידע הודגש כי האחריות לטיפול במעשי פשיעה אלו היא של יחידות משמר הגבול או משטרת ישראל, והוסבר כי **אכיפת החיקוקים שבאחריות משרד החקלאות ופיתוח הכפר היא באחריות יחידת הפיקוח על הצומח והחי (להלן: יחידת**

¹⁹⁶ בתשובת המשטרה לא פורטו התפקידים האחרים של יחידות משמר הגבול במגזר הכפרי. סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

¹⁹⁷ **סיגינט** – מודיעין אותות (באנגלית sigint, ראשי תיבות: signals intelligence), ענף מודיעין העוסק באיסוף מידע על-ידי האזנה לאותות בתקשורת בין אנשים ובין מכונות ובעירוב בין השניים, על-פי מילון "מורפיקס", כניסה לאתר: 6 באפריל 2016.

¹⁹⁸ **יומינט** – איסוף מודיעין על-ידי סוכנים או בני-אדם אחרים. תרגום חופשי ממילון "אוקספורד", כניסה לאתר: 6 באפריל 2016.

¹⁹⁹ רחפנים אינם עומדים לרשות המשטרה לא רק למאבק בפשיעה חקלאית, אלא גם בתחומי פעילות נוספים. נורית יכימוביץ-כהן, **טיפול המשטרה והמרכז הלאומי לרפואה משפטית באיתור נעדרים אזרחיים ובזיהוי אלמונים**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 22 בנובמבר 2015.

²⁰⁰ שלמה בן אליהו, מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר, דוא"ל, 16 במרס 2016.

הפיצו"ח), היחידה הארצית לפיקוח בשטחים הפתוחים (להלן: "הסיירת הירוקה", ופרטים עליה ראו להלן בפרק 10.2.1) ויחידת הפיקוח של המועצה לענף הלול (אחראית בתחום ייצור ושיווק ביצי מאכל).²⁰¹

יחידת הפיצו"ח

יחידת הפיצו"ח פועלת להגנה על בריאות הציבור בכל הקשור לפיקוח על כללי הבטיחות החלים על מוצרי מזון מן החי והצומח, מפקחת על מניעת הפצת מחלות בעלי-חיים ונגעי צמחים ומגינה על רווחת בעלי- החיים.²⁰² לדברי רואי קליגר, מנהל יחידת הפיצו"ח, היחידה שהוא עומד בראשה אינה מטפלת בעבירות של גנבת ציוד חקלאי, השחתת רכוש, הצתה והסגת גבול.²⁰³ במאבק בגנבות בעלי-חיים היא מסייעת למשמר הגבול בטיפול בבעלי-חיים שנגנבו עד להחזרתם לבעליהם.²⁰⁴ לדברי קליגר, הוא מעריך שמשנת 2000 חל גידול ניכר בפשיעה החקלאית, אולם יחידת הפיצו"ח אינה אוספת נתונים בנושא זה.

בישיבת ועדת הפנים והגנת הסביבה במסגרת יום החקלאות בכנסת בנושא: מכת הגנבות של ציוד ותוצרת חקלאית במאי 2007 דיווח מר קליגר כי מנכ"לית משרד החקלאות ופיתוח הכפר הקצתה חצי מיליון ש"ח מסך מיליון ו-200,000 ש"ח להקמת בנק דני"א למאבק בגנבות בעלי-חיים.²⁰⁵ בתשובת משרד החקלאות ופיתוח הכפר על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא זה נמסר כי אין מאגר דני"א של חיות משק, בשל העלות הגבוהה של הקמת מאגר כזה.²⁰⁶ אין בידנו מידע על השימוש שנעשה בכסף שהוקצה להקמתו. יצוין כי מאגר דני"א עשוי לסייע בקביעת הבעלות של חקלאים על בעלי-חיים גנובים שנתפסו, היות שגנבי בעלי-חיים נוהגים להסיר את סימון האוזניים הנהוג אצל החקלאים.²⁰⁷ נציין כי אמצעי זיהוי אפשרי נוסף הוא שימוש בשבב אלקטרוני (ציפ) המוחדר אל מתחת לעורו של בעל-החיים ובו מידע על זהות הבעלים.²⁰⁸

10.2. גורמים רשמיים נוספים הקשורים במאבק בפשיעה חקלאית

להלן מידע על גורמים נוספים המשתתפים במאבק בפשיעה החקלאית. נציין כי גורמים אלו אינם ייחודיים לטיפול בבעיה זו, מאחר שיש להם תחומי אחריות נוספים.

10.2.1. היחידה הארצית לפיקוח בשטחים הפתוחים ("הסיירת הירוקה")

"הסיירת הירוקה" עוסקת בפעילות שטח למניעת פלישה בלתי חוקית לשטחי מרעה ומקרים אחרים של הסגת גבול.²⁰⁹ פעילותה נעשית באמצעות כ-30 פקחים בפריסה ארצית הנקראים לפעולה באופן ישיר

²⁰¹ שלמה בן אליהו, מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר, דוא"ל, 16 במרס 2016.

²⁰² משרד החקלאות ופיתוח הכפר 'יחידה מרכזית לאכיפה וחקירות' (פיצו"ח), כניסה: 23 במרס 2016.

²⁰³ רואי קליגר, מנהל יחידת הפיצו"ח, שיחת טלפון, 27 במרס 2016.

²⁰⁴ ש.ם.

²⁰⁵ ועדת הפנים והגנת הסביבה, ישיבה בנושא: [במסגרת יום החקלאות בכנסת – מכת הגנבות של ציוד ותוצרת חקלאית](#), פרוטוקול מס' 151, 15 במאי 2007.

²⁰⁶ שלמה בן אליהו, מנכ"ל משרד החקלאות ופיתוח הכפר, דוא"ל, 16 במרס 2016.

²⁰⁷ אורי מלכה, מנהל "הסיירת הירוקה", שיחת טלפון, 28 במרס, 2016; דוביק וייס, התאחדות מגדלי הבקר, שיחת טלפון, 10 באפריל 2016.

²⁰⁸ אורי מלכה, מנהל "הסיירת הירוקה", שיחת טלפון, 28 במרס 2016.

²⁰⁹ ש.ם.

על-ידי חקלאים במושבים ובקיבוצים. פעילות "הסיירת הירוקה" נעשית בשטחים פתוחים בלבד, ובהם שטחים חקלאיים ושטחי מרעה.²¹⁰

"הסיירת הירוקה" היא יחידה עצמאית של רשות הטבע והגנים, וכפופה לגופים המממנים אותה (רשות מקרקעי ישראל, משרד החקלאות ופיתוח הכפר, משרד הביטחון ועוד). מדיניותה נקבעת על-ידי ועדת מנכ"לים בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה,²¹¹ ופעילותה מבוקרת על-ידי ועדת חשבים המתכנסת פעמיים בשנה.²¹² יודגש כי היא אינה פועלת בתחום גנבת בעלי-חיים וציוד חקלאי.²¹³

לדברי אורי מלכה, מנהל "הסיירת הירוקה", היו אירועי הרג בעלי-חיים על רקע ניסיון לגבות דמי חסות מחקלאים או על רקע סכסוכים בגין בעלות על קרקע ועל מקורות מים, בעיקר ברמת-הגולן.²¹⁴

10.2.2. רשות המעברים היבשתיים

משיחות עם כמה מנציגי ארגוני החקלאים עלה כי חלק ניכר מהסחורה החקלאית הגנובה מועברת לשטחי הרשות הפלסטינית דרך המעברים היבשתיים או דרך פרצות בגדר ההפרדה (ראו פרק 5). לפיכך, ביקשנו לבדוק את חלקה של רשות המעברים היבשתיים במאבק בהעברת הסחורות דרך המעברים.

מאז שנת 2009 רשות המעברים היבשתיים היא יחידת סמך של משרד הביטחון. ייעודה הוא "למנוע מעבר גורמים עוינים ואמצעי טרור משטחי יהודה, שומרון ועזה לישראל, תוך שמירה על מרקם החיים ושטף התנועה של אוכלוסיית המשתמשים במעבר", ו"לרכז ולתאם את מדיניות משרד הביטחון במעברים".²¹⁵ באתר האינטרנט של רשות המעברים היבשתיים מפורטים היתרונות של אזור המעברים. בין היתר נאמר שם כי המעברים מסייעים בצמצום גנבות הרכב וכי תפקיד זה של המעברים מתמלא בשיתוף עם משטרת ישראל.²¹⁶ יש לתת את הדעת על האפשרות של שיתוף פעולה בין משטרת ישראל ובין רשות המעברים היבשתיים גם בנושא הפשיעה החקלאית, לצמצום מקרי גנבות חקלאיות והברחות של תוצרת וציוד חקלאי. בהקשר זה נציין כי תפיסת תוצרת חקלאית גנובה או מוברחת מאתגרת יותר מתפיסת כלי רכב גנובים, בשל המורכבות של קביעת הבעלות על תוצרת חקלאית דוגמת חיות משק ותוצרת מטעים ושדה, כאמור לעיל.

מרכז המחקר והמידע של הכנסת ביקש מרשות המעברים היבשתיים נתונים על המשאבים המוקצים למאבק בפשיעה חקלאית במעברי הגבול ועל הישגי המאבק, אך הנתונים המבוקשים לא התקבלו.

מרשות המעברים היבשתיים נמסר כי היא מפעילה 13 מעברים בין ישראל ובין הרשות הפלסטינית, ארבעה מהם מעברים מסחריים מרכזיים, שיש בהם נוכחות של גורמי יחידת הפיצו"ח (פרטים על פעולתה של יחידה זו ראו לעיל בפרק 10.1), ואלה מטפלים בתנועת מוצרי חקלאות במעבר (נוסף על פעילותם של גורמי אכיפה אחרים במעברים, ובהם המכס ויחידת "דוד" של המינהל האזרחי). עוד נמסר מרשות המעברים כי

²¹⁰ נוסף על כך, "הסיירת הירוקה" נותנת שירות לצה"ל, בטיפול בפלישה לשטחי אש. אורי מלכה, מנהל "הסיירת הירוקה", שיחת טלפון, 28 במרס, 2016.

²¹¹ הוועדה אינה מתכנסת. שם.

²¹² שם.

²¹³ שם.

²¹⁴ שם.

²¹⁵ משרד הביטחון, [רשות מעברים יבשתיים, מי אנו, כניסה: 11 באפריל 2016](#).

²¹⁶ שם.

במעברי הרכב הישראליים²¹⁷ יש מנגנון פעולה המתואם עם יחידת הפיצו"ח, ולפיו, במקרה שמאותרת חריגה, יחידת הפיצו"ח מוזמנת למעבר להמשך הטיפול בה.²¹⁸ נוסף על כך, אם מתעורר חשד לניסיון הברחה בתחום החקלאי (מישראל לרשות הפלסטינית ולהפך), הטיפול בו מועבר לגורמים המוסמכים, ובהם הגורמים שצוינו לעיל.²¹⁹ נציין כי בבדיקה שערכנו באתר האינטרנט של רשות המעברים היבשתיים נמצאו ברשימת המעברים, שלגבי כל אחד מהם מצוינים השירותים הניתנים במעבר, מעברי גבול שמתאפשרת בהם תנועת כלי רכב או סחורות ואין בהם נציגות של יחידת הפיצו"ח. מעברים אלה הם: מעבר ריחן (מעבר הולכי רגל, כלי רכב וסחורות); מעבר גלבוע (מעבר הולכי רגל, כלי רכב וסחורות); מצודת יהודה (מעבר הולכי רגל וכלי רכב) ומעבר שער אפרים (מעבר הולכי רגל וסחורות).²²⁰ ייתכן שמעברי גבול אלו משמשים להברחת תוצרת חקלאית.

יש לשקול את התועלת בתגבור הפעילות של יחידת הפיצו"ח במעברי הגבול שהם אינם פעילים בהם כיום באיתור הברחות של ציוד ותוצרת חקלאית. אפשר שהכוונת כוחות השיטור המוצבים במעברים לאיתור הברחות ציוד ותוצרת חקלאית גנובים עשויה להוביל לתפיסתם ולסייע באיתור העבריינים.

10.2.3. היחידה להתיישבות של משרד הביטחון

היחידה להתיישבות של משרד הביטחון פועלת למיגון ולשדרוג מרכיבי הביטחון ביישובים בגולן, ביישובי עוטף-עזה וסמוך לגבול עם מצרים, בתיאום עם הפיקודים המרחביים ועם פיקוד העורף.²²¹ עיקר פעילות היחידה להתיישבות בשנת 2014: שיקום דרכים ביטחוניות חקלאיות למען ביטחון התושבים וסיוע לחקלאים,²²² הקמת מערכות תצפית,²²³ קידום רכש ציוד ואימונים ליחידות המתמיידי וליחידות החילוץ הארציות,²²⁴ הגדלת ההשקעה במוקדים לשעת חירום, במרכז ההפעלה ובמרכזים אזוריים לשעת חירום, רכש ורענון רכבי ביטחון ביישובים וברשויות,²²⁵ מימון סל בסיסי של מרכיבי ביטחון (גידור, תאורה, דרך היקפית, מחסני נשק ועוד) ליישובי קו העימות בצפון, בעוטף-עזה, באזור יהודה ושומרון ובגולן והעתקת מרכיבי ביטחון לנוכח הרחבת יישובים,²²⁶ והצבת תאורת ביטחון ביישובים באזור יהודה ושומרון. כמו כן מסייעת היחידה ליישובים חדשים הקולטים מפונים מגוש-קטיף ברכישת מרכיבי ביטחון. יצוין כי רוב הפעולות האלה לא נעשות כדי לסייע באופן ייחודי במיגור הפשיעה החקלאית, אולם בכוחן לשפר את הביטחון במגזר החקלאי ולמנוע עבירות חקלאיות.

²¹⁷ מעברי הרכב הישראליים: חוצה-שומרון, אליהו, בקעה, חשמונאים, ל"ה, מיתר ותרקומיא. אבי ביטון, ממונה תפקידים מיוחדים, רשות מעברים יבשתיים, מכתב, 16 במאי 2016, הועבר בדוא"ל על-ידי גפן איזמירל, 22 במאי 2016.

²¹⁸ שם.

²¹⁹ אבי ביטון, ממונה תפקידים מיוחדים, רשות מעברים יבשתיים, מכתב, 16 במאי 2016, הועבר בדוא"ל על-ידי גפן איזמירל, 22 במאי 2016.

²²⁰ משרד הביטחון, [רשות מעברים יבשתיים](#), כניסה: 22 במאי 2016.

²²¹ משרד הביטחון, [דוח לשנת 2014](#) על-פי חוק חופש המידע.

²²² הפרויקט יושם בשיתוף פעולה עם קק"ל, משרד החקלאות ופיתוח הכפר והמועצות האזוריות. שם.

²²³ פעילות זו נעשתה באיגום תקציבי עם משרד החקלאות ופיתוח הכפר ועם המועצות האזוריות.

²²⁴ באיגום תקציבי עם משרדי ממשלה אחרים.

²²⁵ בשנת 2014 רוענו כ-18 כלי רכב.

²²⁶ בשיתוף פעולה עם משרד הבינוי והשיכון, ההסתדרות הציונית, החטיבה להתיישבות ופיקוד העורף.

בתשובת משרד הביטחון על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת נמסר כי בשנים 2013–2015 סייעה היחידה להתיישבות ברכש או ברענון רכבי ביטחון בסך מיליון ו-220,000 ש"ח,²²⁷ וכי היחידה להתיישבות, בשיתוף פעולה עם משרד החקלאות ופיתוח הכפר ועם הרשויות המקומיות, פעלה למיגון מתחמים חקלאיים ביישובים המסווגים על-ידי פיקוד העורף על-פי המלצות צה"ל "לצורך מניעת פח"ע חקלאי".²²⁸ בתוכניות אלו נכללו גידור התראתי, מערכות תצפית ניחות ומערכות תצפית ניידות. בשנים 2013–2015 הושקעו כ-3 מיליון ו-315,000 ש"ח.²²⁹ לפי תשובת משרד הביטחון, "על-פי דיווחים מהרשויות, המשאבים שהוקצו לטובת מיגון המתחמים החקלאיים הורידו בצורה ניכרת את נתוני הפגיעה החקלאית/ גנבות חקלאיות". עם זאת לא נמסרו ממשרד הביטחון נתונים על כך.²³⁰

ממשרד הביטחון נמסרו פרטים על פעילות המתמיי"דים (מתנדבים במדים) שמפקדת משמר הגבול מפעילה ברחבי הארץ (פירוט בנושא זה ראו לעיל בפרק 2.2). היחידה להתיישבות בשיתוף המשרד לביטחון הפנים ומשטרת ישראל (ובתוכה משמר הגבול) מממנת רכש של רכבי סיור ואמצעים נוספים הדרושים למתנדבים. בכל שנה מופעלת תוכנית תקציבית בתחום זה בהיקף של 1.5 מיליון ש"ח בחלוקה שווה בין משרד הביטחון והמשרד לביטחון הפנים. בשנים 2013–2015 הושקעו בכך 4.5 מיליון ש"ח.²³¹ ממשרד הביטחון נמסר כי "על-פי החלטות מנכ"ל משרד הביטחון ושר הביטחון, בסוף שנת 2016 פעילותה של היחידה להתיישבות של משרד הביטחון בנושאי מרכיבי ביטחון תועבר לפיקוד העורף".²³²

10.2.4. יחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים

משיחות עם נציגי ארגוני החקלאים עולה כי חלק ניכר מהסחורה החקלאית הגנובה מועברת לשטחי הרשות הפלסטינית (ראו לעיל בפרק 5). לנוכח מצב זה עולה שאלת הצורך בפעולות בשטחי יהודה ושומרון לסיוע במאבק בפגיעה חקלאית. יחידת תיאום פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש) אחראית למימוש מדיניות הממשלה בשטחי יהודה ושומרון וכלפי רצועת-עזה.²³³ יחידת התיאום היא גם הסמכות האזרחית להתיישבות בתחומי התכנון ותשתית ואמונה על מתן מענה לצורכי ההתיישבות הישראלית ביהודה ושומרון.²³⁴ היחידה כפופה לשר הביטחון וחברה במטה הכללי של צה"ל. היא מממשת ומיישמת את המדיניות האזרחית של ממשלת ישראל ביהודה ושומרון וכלפי רצועת-עזה בתיאום ובשיתוף משרד ראש

²²⁷ רכב ביטחון נרכש עבור הגליל התחתון; רכבי ביטחון רוענו באזורים האלה: דרום השרון, הגליל העליון, הר-חברון, לב השרון, מבואות-חרמון, מטה-אשר, מנשה, עמק המעיינות ורמת הנגב. בסך הכול נרכשו או רוענו עשרה רכבי ביטחון. עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, מכתב, מתאריך 6 באפריל 2016.

²²⁸ פח"ע – פעילות חבלנית עוינת. עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, מכתב, 6 באפריל 2016.

²²⁹ במועצה האזורית בקעת הירדן הותקנו שתי מערכות תצפית (בבקעות ובגלגל ונתיב-הגדוד); בגוש-עציון הותקנה מערכת תצפית ביישוב ראש-צורים; בגליל העליון הותקן גידור התראתי בקיבוצים דפנה, מעיין-ברוך והגושרים; בדרום השרון הותקן גידור התראתי ביישוב חורשים; בהר-חברון הותקן גידור התראתי ביישוב מעון; במועצה האזורית מגילות הותקנה מערכת תצפית במאגר אוג, וגידור התראתי הותקן ביישובים אלמוג, בית-הערבה, שטחי חגילה, וורד-יריחו. בוורד-יריחו הותקנה גם מערכת צילום; במטה-בנימין הותקנה מערכת תצפית ביישוב שילה; לעמק המעיינות הועברה מערכת תצפית ניידת. שם.

²³⁰ שם.

²³¹ שם.

²³² שם.

²³³ צה"ל, [תיאום פעולות הממשלה בשטחים](#), כניסה: 15 במאי 2016.

²³⁴ שם.

הממשלה, משרדי הממשלה, גורמי מערכת הביטחון וגופי המטה הכללי של צה"ל.²³⁵ במענה על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת נמסר מהיחידה כי אירועי פשיעה מטופלים על-ידי משטרת ישראל, שכן מדובר באירועים פליליים, וכי אין למתפ"ש מעורבות בנושא, לא בהליכי החקירה ולא בפעילויות האכיפה.²³⁶

10.2.5. רשות מקרקעי ישראל

חטיבת השמירה על הקרקע של רשות מקרקעי ישראל פועלת למניעת **הסגת גבול** על אדמות המדינה וחריגות מחוזי חכירה.²³⁷ במסגרת חוק רשות מקרקעי ישראל הוקמה קרן לשמירה על שטחים פתוחים, אשר אחת ממטרותיה היא סיוע במימון השמירה.²³⁸ כספי הקרן מתקבלים מהפרשת 1% בכל שנה מכלל הכנסות רשות מקרקעי ישראל, וכן מתרומות וממקורות אחרים.²³⁹ לדברי ישראל סקופ, מנהל חטיבת השמירה על הקרקע ברשות מקרקעי ישראל, "**החטיבה אינה מוסמכת ואינה מטפלת בתחום תוצרת חקלאית, נזיקין, עבירות פליליות, חבלות פח"ע, פגיעות בתשתית לאומית וכדומה. למעשה החטיבה אינה פועלת ו/או מוסמכת לפעול בנושא הפשיעה החקלאית**".²⁴⁰ בדוחות סיכום שנתיים שהעביר מר סקופ לידינו נמצאו נתונים על פעילות החטיבה, אולם לא היה אפשר לבדל בהם מידע על פשיעה חקלאית.

11. גופים אזרחיים הקשורים למיגור הפשיעה החקלאית

כאמור לעיל, במלחמה בפשיעה החקלאית משתתפים גופים ממשלתיים דוגמת משטרת ישראל, ובתוכה משמר הגבול, וכן פרקליטות המדינה, צה"ל, משרד החקלאות ופיתוח הכפר וגופים רשמיים נוספים שהוזכרו לעיל. נוסף עליהם פועלים גם גופים אזרחיים למטרה זו. להלן מידע על פעילותם.

11.1. מרכז המועצות האזוריות

מרכז המועצות האזוריות (להלן גם: ממ"א) הוא ארגון כל 54 המועצות האזוריות בישראל, הרשום כעמותה.²⁴¹ על-פי אתר האינטרנט של מרכז המועצות האזוריות, יש בתחומי המועצות האזוריות בישראל יותר מ-970 יישובים, ואוכלוסייתם היא יותר מ-700,000 נפש, שהם כ-8% מכלל אוכלוסיית המדינה. תחומי הליבה שבהם מרכז המועצות האזוריות עוסק הם: חקלאות (הרחבת הפעילות החקלאית, פיתוח מערכת ניהול חקלאי אזורי ושימושים לא חקלאיים), קיימות (הטמעת עקרונות הקיימות במועצות ובקהילה הכפרית וניהול השטחים הפתוחים) וקהילה (בינוי קהילתי, קליטה, רווחה ותרבות).²⁴² במסגרת

²³⁵ צה"ל, [תיאום פעולות הממשלה בשטחים](#), כניסה: 15 במאי 2016.

²³⁶ רס"ן מלי מאירי, עוזרת מתאם פעולות הממשלה בשטחים, מכתב, 25 במאי 2016, הועבר בדוא"ל על-ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 25 במאי 2016.

²³⁷ רשות מקרקעי ישראל, [חטיבות הרשות](#), כניסה: 28 במרס 2016.

²³⁸ מטרות נוספות הן: פיתוח סביבתי וטיפוח שטחים פתוחים מחוץ לשטחים עירוניים בנויים, לרבות שטחים פתוחים שיש להם חשיבות לשמירה על המגוון הביולוגי והמערכות האקולוגיות בישראל, פארקים ואזורי נופש ופנאי, וסיוע לגורמים הפועלים להגשמת מטרות הקרן. שם.

²³⁹ שם.

²⁴⁰ ישראל סקופ, מנהל חטיבת השמירה על הקרקע ברשות מקרקעי ישראל, דוא"ל, 5 במאי 2016.

²⁴¹ [מרכז המועצות האזוריות](#), כניסה: 28 במרס 2016. [מרכז המועצות האזוריות בישראל](#), מס' עמותה: 580007920, אתר האינטרנט של רשם העמותות, רשות התאגידים, משרד המשפטים, כניסה: 30 במרס 2016.

²⁴² [מרכז המועצות האזוריות](#), כניסה: 28 במרס 2016.

העמותה פועלת 16 ועדות בתחומי עיסוקה של העמותה, ובהן ועדת ביטחון.²⁴³ ועדת הביטחון היא גוף מייצג של המועצות האזוריות בנושא הביטחון ומסייעת ב"גיבוש, בכתיבה ובהדרכה של תורת ההפעלה במועצות האזוריות למען שמירה על ביטחון התושבים, על רכושם ועל אמצעי הייצור החקלאיים". נוסף על כך ועדה זו אחראית להגנה על שטחים בעלי ערך לאומי בתחומי המועצות.²⁴⁴ נציגי הוועדה מייצגים את כלל קציני הביטחון (קב"טים) וסיירי הביטחון בהנהלה הארצית של ארגון הקב"טים.

לדברי אורי בן יהודה, ממלא-מקום רכז הביטחון של מרכז המועצות האזוריות בתשובה על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת, **ממ"א אינו מעורב באופן ישיר ופיזי במאבק בפשיעה החקלאית ואינו מקצה משאבים לנושא זה. משאבים מוקצים לנושא זה על-ידי המועצות עצמן, ובמידה שונה במועצות שונות;** יש מועצות המשקיעות משאבים רבים בהקמה ובהפעלה של סיירות חקלאיות ושומרי שדות וברכישה והפעלה של אמצעים טכנולוגיים דוגמת מצלמות וגדרות.²⁴⁵ לדבריו, בכל המועצות הפועלות בתחום אחריות משמר הגבול לביטחון הפנים יש בסיס הפעלה של מתמיי"דים (מתנדבים במדים), **ובכל מועצה שמופעל בה בסיס מתנדבים המועצה שותפה במימון הפעילות.** נוסף על כך חקלאים רבים משקיעים מכספם באמצעי אבטחה, ושעות רבות בשמירה, בהצבת מארבים ועוד. אין בידי ממ"א נתונים על היקף המשאבים המושקעים על-ידי המועצות או על-ידי החקלאים.²⁴⁶ המלצותיו של מר בן יהודה בכל הקשור למלחמה בפשיעה החקלאית הן כדלקמן: ²⁴⁷

- הגברת המודעות בקרב כלל גורמי האכיפה והמשפט לנושא. לדבריו, "כיום אנחנו נתקלים ביותר מדי מקרים של סגירת תיקים 'מחוסר עניין לציבור' וביותר מדי מקרים שבהם כן מוגשים כתבי אשום והנאשמים יוצאים בעונשים קלים ביותר, שאינם יוצרים הרתעה אצל העבריינים";
- החמרת עונשי המינימום לעבריינים בתחום הפשיעה החקלאית;
- העמקת פעילות המניעה בשטח על-ידי הרחבת הפעילות המשטרתית במגזר הכפרי והעמקת שיתוף הפעולה, בהובלת משמר הגבול, בין כלל הגורמים הפועלים בשטח, וכן על-ידי העמדת תקציבי מדינה, דרך המועצות האזוריות, כדי לאפשר למועצות להקים ולהפעיל סיירות חקלאיות שיתמקדו במאבק בפשיעה החקלאית.

11.2. התארגנויות מקומיות

(באזורים מסוימים קמו התארגנויות מקומיות לקיום פעולות סיור ושמירה. דוגמה לכך היא הסיירת החקלאית במועצה האזורית עמק חפר, המפעילה סיורים ברציפות 24 שעות ביממה.²⁴⁸ היות שמדובר בהתארגנות מקומית, הסיירת מתאפיינת בגמישות המאפשרת לה לתגבר את פעילותה במועדים שמועדים לגנבות חקלאיות, למשל בעונת הקטיף ולפני חודש הרמדאן. הפעילות כוללת סיור של כלי רכב אחד או של שני כלי רכב המאוישים בחקלאים מתנדבים ובעובדים בשכר; לכו-אדם זה אין סמכויות שיטור. נוסף על כך פועלים במסגרת התארגנות זו אזרחים שהם מתמיי"די-מג"ב שעברו קורס ייחודי ומבצעים פעולות סיור בערך פעמיים בחודש. נוסף על כך יש שומרים בשכר מטעם המועצה האזורית עמק חפר, אולם ברוב

²⁴³ שם, **ועדת הביטחון**, כניסה: 30 במרס 2016.

²⁴⁴ מרכז המועצות האזוריות, **ועדת הביטחון**, כניסה: 30 במרס 2016.

²⁴⁵ אורי בן יהודה, ממלא-מקום רכז הביטחון, מרכז המועצות האזוריות, מכתב, 28 במרס, הועבר על-ידי אוריאל בן חיים, ראש תחום חקלאות, קיימות וסביבה, דוא"ל, 31 במרס 2016.

²⁴⁶ שם.

²⁴⁷ שם.

²⁴⁸ רון פז, יו"ר ועדת הביטחון במועצה האזורית עמק חפר, שיחת טלפון, 31 בינואר 2016.

המקרים הם מופנים לאבטחת מוסדות חינוך ולפעולות ביטחון שוטף, ורק לעתים מופנה שומר מטעם המועצה האזורית לשמירה על השדות.²⁴⁹

11.3. ארגון "השומר החדש"

אחד הגופים הפועלים למיגור הפשיעה החקלאית הוא ארגון "השומר החדש".²⁵⁰ ארגון זה פועל בעזרת עמותת "השומר החדש" (ע"ר), המעסיקה 58 עובדים.²⁵¹ רוב פעולות הארגון מבוססות על עבודת מתנדבים, הפועלים בשטחים פתוחים בנגב ובגליל, המשתרעים על כ-618,444 דונם.²⁵² ל"שומר החדש" יש 14,896 מתנדבים במרחב הצפון וכ-2,747 מתנדבים במרחב הדרום.²⁵³ הארגון מקבל פניות מחקלאים מאזורים נוספים, אך במענה שהתקבל ממנו על פנייתו נאמר שאין באפשרותו לסייע בכל הפניות.²⁵⁴ יודגש כי רוב המתנדבים עוסקים בעבודות חקלאות, ומקצתם עוסקים בשמירה. בשנת 2015 פעלו במחוז הצפון 667 שומרים מתנדבים ובמחוז הדרום – 463 שומרים מתנדבים.²⁵⁵ כמו כן עומד לרשות הארגון ציוד המשמש לשמירה ולחקלאות – עשרה קרוונים נגררים, רכבי שטח, שני רחפנים²⁵⁶ וציוד אישי למתנדבים.²⁵⁷ נוסף על כך פועלת מטעם הארגון יחידת מתנדבים ובה כ-15–20 בעלי רכבי שטח פרטיים.²⁵⁸ נוסף על כל אלה, מאות ילדים, בני-נוער ומבוגרים משתתפים בחמש תוכניות חינוכיות שהארגון מפעיל. "השומר החדש" מפעיל את יחידת "השומר" במשמר הגבול, יחידת מתנדבים שלחברים בה סמכויות שיטור – עיכוב, בידוק ומעצר. המתנדבים משתתפים במשמרות לילה לפחות פעם בחודש ויכולים לעבור לתפקיד פיקודי במסלול מזורז.²⁵⁹ פרויקט נוסף של הארגון הוא התנדבות בשמירה; המשתתפים בפרויקט זה תורמים מזמנם כ-6–12 לילות שמירה בשנה. מטרת השמירה להפגין נוכחות בשטח, ליצור הרתעה ובדרכים אלה להפחית את הפשיעה החקלאית.²⁶⁰

פעילותו של ארגון "השומר החדש" ממומנת ממגוון מקורות כספיים – תורמים וקרנות חו"ל (31%),²⁶¹ תמיכה ממשלתית (20%), מיזם משותף עם קק"ל ("שומר היערי") (18%), מיזם משותף "לעבדה ולשמרה"

²⁴⁹ רון פז, יו"ר ועדת הביטחון במועצה האזורית עמק חפר, שיחת טלפון, 31 בינואר 2016.

²⁵⁰ "השומר החדש", ע"ר 580492981. הארגון הוקם בשנת 2007, והעמותה הוקמה בשנת 2008. הארגון מגדיר את עצמו תנועה חינוכית-התנדבותית המחברת בין עם ישראל, מורשתו ואדמתו, לחיזוק הערבות ההדדית, האומץ האזרחי ואהבת הארץ. הארגון רואה את עצמו כממשיך דרכה של תנועת השומר, אשר עסקה בשמירה על אדמותיו של העם היהודי בראשית המאה ה-20.

²⁵¹ מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

²⁵² במרחב הצפון יש 25 מוקדי פעילות: בית-לחם הגלילית, בנימינה, בצת, גבעת-יואב, גבעת-ניל"י, חזון, חמדיה, יבנאל, מכמנים, מצר, עמיסק, רותם, חוות נחלאים, גלעד, עין-השופט, רמת-יוחנן, לביא, כפר-זיתים, עין-כמונים, חזון, ציפורי, מורן, קק"ל גולן, גליל עליון, קק"ל גליל מערבי כרמל וקק"ל גליל תחתון גלבע. במרחב הדרום יש 21 מוקדי פעילות: נס-הרים, חוות שמשון, בית-ניר, לכיש, אמציה, שקף, חוות הר-שמש, חוות אגן-שקמה, חוות אמירי-יוסי, חוות חביביאן, חוות נעמ"א, חוות אשבי"א, רחמים, חוות שם, חוות מתנת-מדבר, סופה, חולית, נחל-עוז, יחידת "השומר" במג"ב-דרום, יחידת הגיפאים וחצבה. שם.

²⁵³ שם.

²⁵⁴ שם.

²⁵⁵ שם.

²⁵⁶ כאמור בפרק 9, רחפנים אינם עומדים לרשות משטרת ישראל.

²⁵⁷ בציוד האישי נכללים פנסים, משקפות, ציוד צילום, מפות שטח, חליפות סערה וגז פלפל. שם.

²⁵⁸ שם.

²⁵⁹ ארגון "השומר החדש", "הפרויקטים שלנו", [יחידת "השומר" במג"ב](#), כניסה: 10 באפריל 2016.

²⁶⁰ ארגון "השומר החדש", "הפרויקטים שלנו", [התנדבות בשמירה](#), כניסה: 10 באפריל 2016.

²⁶¹ אין בידינו מידע על מקורות המימון הזרים של ארגון "השומר החדש".

(17%), תורמים וקרנות מישראל (7%) והכנסות עצמאיות של הארגון (7%).²⁶² מדוח כספי של הארגון עולה כי בשנת 2013 היו הכנסותיו מתרומות מהציבור כ-4.5 מיליון ש"ח; ממקורות ממשלתיים – כ-2.2 מיליון ש"ח, וממקורות אחרים – כ-940,000 ש"ח. באותה שנה הייתה עלות הפעילויות והשירותים שנתן הארגון כ-6.7 מיליון ש"ח.²⁶³ יצוין כי בשנת 2013 היו הוצאות הארגון על שכר כ-2.3 מיליון ש"ח.²⁶⁴

בהקשר זה נציין את החלטת הממשלה ה-34, מס' 1478 (חכ/34), שהתקבלה ב-2 ביוני 2016, בדבר "תמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים המקיימים פעילות חקלאית משמעותית באזורי עדיפות לאומית".²⁶⁵ על-פי החלטה זו, בשנים 2016-2017 יועבר תקציב של כ-27 מיליון ו-700,000 ש"ח לתמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים כאמור.²⁶⁶ הקצאה זו מבוססת על החלטות ממשלה קודמות; הראשונה בהן היא החלטת הממשלה ה-32, מס' 2989, שהתקבלה ב-15 במרס 2011: "תמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים המקיימים פעילות חקלאית משמעותית באזורי עדיפות לאומית";²⁶⁷ בהחלטה זו 2989 נקבע כי יוקצה תקציב של 5 מיליון ש"ח לתמיכה בארגוני מתנדבים העוסקים בפעולות סיוע לחקלאים לשם מניעת נטישת קרקעות, סיוע לרועים בשמירה על השטחים המוחזקים על-ידיהם כדין ומניעת פלישות, ופועלים לחיזוק הקשר של הדור הצעיר לעבודת האדמה, לצורך שמירה על השטחים הפתוחים. בשנת 2015 הוקצו למטרה זו סך 7 מיליון ו-200,000 ש"ח על-פי החלטת ממשלה נוספת.²⁶⁸ כאמור, בהחלטה שהתקבלה במאי 2016 הוגדל התקציב למטרות אלה לכ-27 מיליון ו-700,000 ש"ח.

²⁶² מאיה אייזנברג, ארגון "השומר החדש", דוא"ל, 12 באפריל 2016.

²⁶³ ארגון "השומר החדש", דוח כספי, 2013.

²⁶⁴ ש.ס.

²⁶⁵ החלטת הממשלה ה-34, מס' 1478, 2 ביוני 2016, בדבר "תמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים המקיימים פעילות חקלאית משמעותית באזורי עדיפות לאומית", התקבלה בדוא"ל על-ידי הילה כהן-אייס, מזכירות הממשלה, משרד ראש הממשלה, 2 ביוני 2016.

²⁶⁶ התקציב יאוגם בתקציב משרד החקלאות ופיתוח הכפר; מקור התקציבים בגופים האלה: משרד החקלאות ופיתוח הכפר – 2.7 מיליון ש"ח בכל שנה; משרד הבינוי והשיכון – 2.7 מיליון ש"ח בכל שנה; רשות מקרקעי ישראל – 2.7 מיליון ש"ח בכל שנה; משרד האוצר – 2.7 מיליון ש"ח לשנת 2016 ו-1.7 מיליון ש"ח לשנת 2017; משרד החינוך – 2.7 מיליון ש"ח לכל שנה, והמשרד לפיתוח הפריפריה, הנגב והגליל – 1.7 מיליון ש"ח לשנת 2016.

²⁶⁷ החלטת הממשלה ה-32, מס' 2989, בדבר "תמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים המקיימים פעילות חקלאית משמעותית, באזורי עדיפות לאומית", 15 במרס 2011.²⁶⁷

²⁶⁸ החלטת הממשלה ה-33, מס' 2372, בדבר "תמיכה בקבוצות מתנדבים הפועלים ביישובים כפריים המקיימים פעילות חקלאית משמעותית באזורי עדיפות לאומית – תיקון החלטת ממשלה", 25 בדצמבר 2014. בהחלטת זו נקבע כי יאוגמו בתקציב משרד החקלאות ופיתוח הכפר סך 7.2 מיליון ש"ח לשנת 2015 בחלוקה שלהלן: משרד החקלאות ופיתוח הכפר – 2.5 מיליון ש"ח; המשרד לפיתוח הנגב והגליל – 1.7 מיליון ש"ח; משרד הבינוי – 1.5 מיליון ש"ח; רשות מקרקעי ישראל – 1.5 מיליון ש"ח.

12. דוח מבקר המדינה: סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי²⁶⁹

כאמור, בשנת 2012 פורסם דוח מבקר המדינה בנושא "סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי".²⁷⁰ להלן חלק מהממצאים המפורטים בדוח:

- בשנת 2009 נדונו כ-1.9% מכלל התיקים שנפתחו בכלל יחידות המשטרה בבית-המשפט.²⁷¹ נציין כי הנתונים שהוצגו לעיל בטבלה 8 מצביעים על כך ששיעור התיקים שנדונו בבית-המשפט מכלל התיקים שנפתחו לא גדל – בשנים 2011–2015 היה שיעורם כ-1.8%.

- למרות האחריות המשימתית שהוטלה על משמר הגבול בתחום הטיפול בפשיעה חקלאית טיפל גוף זה בשנים 2009–2010 רק בכ-45% מהעבירות החקלאיות.²⁷² כפי שעולה מטבלה 5 שלעיל, **בשנים 2011–2015 עלה שיעור התיקים שנחקרו על-ידי משמר הגבול לכ-58%.**

- ב-11 מ-22 תחנות המשטרה הפועלות במגזר הכפרי היה שיעור הקריאות שבהן הגיעו ניידות המשטרה למקום האירוע באיחור, בהשוואה לנדרש על-פי הנהלים, או שלא הגיעו כלל – 10%–37% מכלל הקריאות. מבקר המדינה מעלה בדוח את האפשרות שקביעת סדר הכוחות של משטרת ישראל נעשתה ללא ניתוח הצרכים המבצעיים, ועקב זאת היקף הכוחות שהוקצה למגזר הכפרי אינו מאפשר זמן הגעה סביר למקום האירוע.²⁷³ נציין כי אין בידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת אפשרות מעשית לעקוב אחר מועד הגעת ניידות המשטרה בשנים האחרונות. בדוח המעקב של ראש הממשלה על תיקון הליקויים, שפורסם ביולי 2014, נאמר כי "אחוז האיחורים במגזר הכפרי עומד על 9%".²⁷⁴

- לעתים מופנה חלק מכוח מג"ב מטיפול במגזר הכפרי לביצוע משימות אחרות, ובהן תגבור והפעלה של מחסומי קו התפר במטרה לצמצם את מספר גנבות כלי הרכב בכלל מחוזות המשטרה, וטיפול באירועים מיוחדים כמו נפילת רקטות במרחב עוטף-עזה והאזור.²⁷⁵ בתשובת משמר הגבול על שאלת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא זה, מצב זה עדיין קיים (ראו לעיל בפרק 9).

- המשטרה אינה רושמת את מספר הפריטים הנגנבים, ואף לא את שוויים. לכך יש השפעה כל יכולתה לאמוד את הנזק הכלכלי שהפשיעה החקלאית גורמת, וייתכן שיש לכך השפעה על הקצאת כוחות על-ידי המשטרה.²⁷⁶ על-פי תשובת המשטרה על שאלתנו, נתונים אלו עדיין אינם נאספים.²⁷⁷

- בפקודת הארגון (פק"א) של משמר הגבול לא פורטו המשאבים הנדרשים למילוי המשימות שהוגדרו בה (למשל כלי רכב, קשר וציוד לחימה מבוקר); לדברי מבקר המדינה בדוח, עקב כך הפקודה עלולה להפוך

²⁶⁹ משרד מבקר המדינה, [סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי](#), דוח ביקורת שנתי מס' 62, 2012, עמ' 1701–1729.

²⁷⁰ שם.

²⁷¹ שם, עמ' 1707.

²⁷² שם.

²⁷³ שם, עמ' 1709.

²⁷⁴ משרד ראש הממשלה, דוח מעקב ראש הממשלה על תיקון ליקויים לדוחות מבקר המדינה, יולי 2014, עמ' 714.

²⁷⁵ משרד מבקר המדינה, [סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי](#), דוח ביקורת שנתי מס' 62, 2012, עמ' 1709. על-פי הדוח, בשנת 2010 הופנו כ-25% מכלל הסיורים המתוכננים לאפיקים שאינם קשורים לפשיעה חקלאית.

²⁷⁶ שם, עמ' 1711.

²⁷⁷ סני"צ מירה קליין פאר, קצינת אח"מ במשמר הגבול, מכתב, 17 בפברואר 2016, הועבר בדוא"ל, 29 בפברואר 2016.

לבלתי ניתנת למימוש ולחסרת משמעות. מבקר המדינה קבע כי יש לתקן ליקוי זה בדחיפות.²⁷⁸ בדוח המעקב של ראש הממשלה על תיקון הליקויים נאמר כי ליקוי זה היה בפק"א של שנת 2010, ואילו בפק"א של שנת 2012 ("ארגון משמר הגבול") תוקן ליקוי זה; בפק"א זו יש מיפוי כוח-אדם וכלי רכב לאותן יחידות מג"ב-כפרי שחל בהן שינוי ארגוני. נוסף על כך, תוכנית האמצעים ליחידות מג"ב-כפרי הוכנה בהתאם לתפיסת ההפעלה ותוקננה באופן מלא.²⁷⁹

- נמצאו ליקויים בתיאום הפעילות בין משמר הגבול לבין "המשטרה הכחולה". ליקויים אלו עלולים לגרום לסיכון חיי אדם.²⁸⁰ בדוח המעקב של ראש הממשלה על תיקון הליקויים נאמר כי נקבעו עקרונות לתיאום בין הסיור הכפרי לתחנות.²⁸¹

²⁷⁸ משרד מבקר המדינה, [סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי](#), דוח ביקורת שנתי מס' 62, 2012, עמ' 1712-1713.

²⁷⁹ משרד ראש הממשלה, דוח מעקב ראש הממשלה על תיקון ליקויים לדוחות מבקר המדינה, יולי 2014, עמ' 714.

²⁸⁰ משרד מבקר המדינה, [סוגיות בתחום הפשיעה והביטחון השוטף במגזר הכפרי](#), דוח ביקורת שנתי מס' 62, 2012, עמ' 1712-1715.

²⁸¹ משרד ראש הממשלה, דוח מעקב ראש הממשלה על תיקון ליקויים לדוחות מבקר המדינה, יולי 2014, עמוד 715.

נספח: עילות לגניזה ולסגירה של תיקים על-פי פקודת המטה הארצי: הטיפול בתלונה ובתיק חקירה²⁸²

פקודת המטה הארצי "הטיפול בתלונה ובתיק חקירה" (להלן: הפקודה) מסדירה את אופן קבלת תלונה על-ידי המשטרה, וכן את דרך הטיפול בתלונה עבור חשוד בגיר וחשוד קטין. בין היתר, הפקודה מסדירה את העילות לגניזה וסגירת תיק. הפקודה קובעת מיהם בעלי התפקידים שבסמכותם לגנוז ולסגור תיקי חקירה מסוג חטא, עוון ופשע, ואת העילות לכך.

על-פי הפקודה, העילות לגניזה ולסגירה של תיקי חקירה הן:

- אין אשמה פלילית (אם המעשה אינו עבירה, או אם אין שמץ של ראיות כי נעברה בידי חשוד);
- חוסר ראיות – נאספו ראיות על חשוד אך אין בהן די כדי להעמידו לדין;
- העבריין לא נודע – לא ידוע מי ביצע את העבירה;
- מות החשוד או הנאשם;
- התיישנות העבירה;
- החשוד או הנאשם אינו בר-עונשין (מטעמי גיל או מטעמי בריאות הנפש);
- רשות אחרת מוסמכת על-פי דין לחקור בעבירה;
- אין עניין לציבור. קביעת העניין לציבור תהיה על-פי מדיניות המשטרה (החלטות הפיקוד ברמת המטה הארצי, המחוז, המרחב והתחנה), ועל-פי התבחינים שיפורטו להלן, ותוך התייחסות לשיקולים הרלוונטיים לנסיבות המקרה. התבחינים הם: חומרת העבירה, החשוד, קורבן העבירה ואינטרסים של המדינה.

להלן פירוט הפרמטרים שבהם נעשה שימוש בקביעת **חוסר עניין לציבור**:

- **חומרת העבירה** נקבעת על-ידי העונש על עבירה זו הקבוע בחוק; הנסיבות לביצוע העבירה; היקף הנזק שהמעשה גרם לציבור הרחב או לחלקים ממנו; שכיחותה של התנהגות עבריינית מסוג זה; השפעתו השלילית של המעשה על מרקם חיי החברה ועל סדרי שלטון תקינים; משך הזמן שבו נמשכה הפעילות העבריינית; משך הזמן שחלף מאז שבוצע המעשה.
- פרמטרים הקשורים **בחשוד** – גילו ומצבו הבריאותי, עברו הפלילי וניסיונות לשקמו; כל הקורות אותו עד לביצוע מעשה העבירה ולאחר מכן; שיתוף הפעולה של עם הרשויות החוקרות; הליכים מנהליים ואחרים שהתנהלו נגדו בעבר ועונשים שהוטלו עליו.
- מדדים הקשורים **לקורבן העבירה** – מידת הפגיעה בו; תיקון הנזק שנגרם לו או האפשרות לתיקונו; עמדה סלחנית של הקורבן כלפי החשוד, או הסדר מניח את הדעת בין החשוד לקורבן.
- **אינטרסים של המדינה** – קיום נושא בעל ערך ביטחוני או מדיני או ציבורי המחייב שלא להגיש כתב אישום; פגיעה באינטרס חברתי כגון חופש הביטוי; שיקולים מוסדיים של התביעה ובתי-המשפט (עסקאות טיעון ועדי מדינה); סדר עדיפויות של בתי-המשפט (בהתחשב בכוח-האדם ובזמן העומד לרשותם).

²⁸² פקודת המטה הארצי [הטיפול בתלונה ובתיק חקירה](#), פקודות משטרת ישראל של המפקח הכללי, פרק "חקירות", תת-פרק: "חקירת עבירות", פקודה מס' 14.01.01, גרסה 1, 1 באוגוסט 2014.

